

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED A ZDRAVOTNÍCTVA**

DIPLOMOVÁ PRÁCA

2010

Bc. Zuzana Matejová

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED A ZDRAVOTNÍCTVA**

**KOMPARÁCIA SYSTÉMU, ORGANIZÁCIE A ČINNOSTI
PMS V ČR A PAMÚ V SR**

Diplomová práca

Študijný program: Aplikovaná sociálna práca

Školiace pracovisko: Katedra sociálnej práce a sociálnych vied

Školiteľ: PhDr. Martin Lulei, PhD.

Nitra 2010

Bc. Zuzana Matejová

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED A ZDRAVOTNÍCTVA

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Bc. Zuzana Matejová
Študijný program: Aplikovaná sociálna práca (Jednoodborové štúdium, magisterský II. st., externá forma)
Študijný odbor: 3.1.14 sociálna práca
Typ záverečnej práce: Magisterská záverečná práca
Jazyk záverečnej práce: slovenský

Názov: Komparácia systému, organizácie a činnosti PMS v ČR a PaMÚ v SR
Anotácia: Diplomová práca má teoreticko – výskumný charakter a je zameraná na komparáciu inštitútu probácie a mediácie v trestných veciach v českých a slovenských podmienkach. Hlavným cieľom práce je komparácia systému, organizácie a činnosti probačnej a mediačnej služby v Českej a Slovenskej republike so zameraním na deskripciu negatív a aplikáciu možných vylepšení v našich podmienkach.

Školiteľ: PhDr. Martin Lulei, PhD.
Oponent: JUDr. Ľudovít Galbavý, PhD.
Katedra: KSPSV – Katedra sociálnej práce a sociálnych vied
Vedúci katedry: PhDr. Milan Tomka, PhD.

Dátum schválenia: 22. 03. 2010

PhDr. Milan Tomka, PhD.

vedúci/a katedry

Ďakujem môjmu školiteľovi práce

PhDr. Martinovi Luleiovi, PhD.

za cenné rady, odborné usmernenie, podporu a pomoc, ktorú mi poskytol pri vypracovaní
diplomovej práce.

ABSTRAKT

MATEJOVÁ, Zuzana: *Komparácia systému, organizácie a činnosti PMS v ČR a PaMÚ v SR*. [Diplomová práca] – Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva; Katedra sociálnej práce a sociálnych vied. – Školiteľ: PhDr. Martin Lulei, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Magister (Mgr.). – Nitra: FSVaZ, 2010. 80 s.

Diplomová práca „Komparácia systému, organizácie a činnosti PMS v ČR a PaMÚ v SR“ sa v teoretickej časti zameriava na komparáciu inštitútu probácie a mediácie v trestných veciach v českých a slovenských podmienkach. Hlavnou témou je komparácia činnosti, organizácie a systému probácie a mediácie v trestných veciach so zameraním sa na deskripciu negatív a aplikáciu možných vylepšení v našich podmienkach. Empirická časť práce sa venuje výskumu, ktorého hlavným cieľom bolo zistiť názor probačných a mediačných úradníkov na súčasný stav Probačnej a mediačnej služby v ČR a v SR.

Kľúčové slová:

Česká republika. Komparácia. Mediácia. Probačná a mediačná služba. Probačný a mediačný úradník. Probácia. Slovenská republika.

ABSTRACT

MATEJOVA, Zuzana: *Comparison of system, organization and operation of PMS in the CR and PaMÚ in the SR*. [Thesis] - Constantine the Philosopher University in Nitra. Faculty of Social Sciences and Health Care; Department of Social Work and Social Sciences. – Tutor: PhDr. Martin Lulei, PhD. Master of degree: Master (Mgr.) – Nitra: FSVaZ, 2010. 80 p.

Thesis "Comparison of system, organization and operation of PMS in the CR and the SR PaMÚ" in the theoretical part focuses on the comparison of Institute probation and mediation in criminal matters in the Czech and Slovak conditions. The main theme is to compare the activities of the organization and system of probation and mediation in criminal matters, focusing on the negative description and application possible improvements in our conditions. The empirical part of the theses is devoted to research, whose main objective was to ascertain the view of probation and mediation workers on the current state of Probation and mediation services in the CR and SR.

Key words:

Comparison. Czech Republic. Mediation. Probation. Probation and mediation service. Probation and mediation worker. Slovak Republic.

OBSAH

ÚVOD	10
1 HISTORICKÝ VÝVOJ PROBÁCIE A MEDIÁCIE	12
1.1 Historický exkurz do vývoja probácie a mediácie	12
1.2 Vznik Probačnej a mediačnej služby v Českej republike	16
1.3 Vznik Probačného a mediačného úradu v Slovenskej republike	19
2 KOMPARÁCIA PROBAČNEJ A MEDIAČNEJ SLUŽBY V ČESKEJ REPUBLIKE A PROBAČNÉHO A MEDIAČNÉHO ÚRADU V SLOVENSKEJ REPUBLIKE	22
2.1 Systém Probačnej a mediačnej služby	22
2.1.1 Legislatívne vymedzenie probačnej a mediačnej činnosti v SR a v ČR	22
2.1.2 Probační a mediační úradníci SR a ČR	31
2.2 Organizácia Probačnej a mediačnej služby	37
2.2.1 Organizácia a riadenie Probačnej a mediačnej služby SR a ČR	38
2.2.2 Organizačná štruktúra Probačnej a mediačnej služby SR a ČR	43
2.3 Činnosť Probačnej a mediačnej služby	45
2.3.1 Špecifické úlohy Probačnej a mediačnej služby SR a ČR	49
2.3.2 Poslanie Probačnej a mediačnej služby SR a ČR	50
3 METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA	52
3.1 Predmet a cieľ výskumu	52
3.2 Použitá metodológia	52
3.3 Organizácia a priebeh výskumu	54

4 VÝSLEDKY VÝSKUMU	57
4.1 Analýza a interpretácia výsledkov	57
4.2 Diskusia	68
ZÁVER	73
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV	75
PRÍLOHY	80

ZOZNAM PRÍLOH

- Príloha A** Dotazník
- Príloha B** Výskumný denník
- Príloha C** Organizačná štruktúra Probačného a mediačného úradu Slovenskej republiky
- Príloha D** Organizačná štruktúra Probačnej a mediačnej služby Českej republiky
- Príloha E** Etický kódex mediátora
- Príloha F** Etický kódex Asociácie mediátorov Českej republiky
- Príloha G** Prehľad činnosti probácie a mediácie v Slovenskej republike za rok 2009
- Príloha H** Štatistické vyhodnotenie činnosti stredísk Probačnej a mediačnej služby v Českej republike za rok 2009

ZOZNAM SKRATIEK

SR – Slovenská republika

ČR – Česká republika

PMS – Probačná a mediačná služba

PaMÚ – Probačný a mediačný úrad

PAM – Probačný a mediačný úradník

EU – Európska únia

TZ – Trestný zákon

TP – Trestný poriadok

OS – Okresný súd

ÚVOD

Osobnosť každého jedinca sa vyvíja od počiatku života, v jeho priebehu dochádza k zreniu a vývojovým zmenám, ktoré sú nezvratné. Pokiaľ dôjde k porušeniu štruktúry osobnosti a jej vývoja, dochádza k narušeniu obvyklého procesu adaptácie, čo môže mať za následok vznik patologickej osobnosti.

Rôzne druhy protiprávnych konaní, ktoré smerujú k porušeniu spoločensky uznávaných noriem a vzťahov, sú súčasťou spoločenského života odpradáva. Spoločnosť sa snažila pred ich prejavmi brániť čo možno najúčinnším spôsobom, ktorého efektívnosť bola i odrazom kultúrnej úrovne rozvoja. Kriminalita je fenoménom života v každej ére spoločnosti a preto je potrebné nachádzať čo najefektívnejšie spôsoby jej eliminácie. Určite k potlačeniu jej prejavov neprispějeme jej ignoranciou ani samotným trestnom odňatím slobody, ktorý v určitých prípadoch nedokáže zabezpečiť optimálny resocializačný proces, ale naopak, páchateľa vytrhne z jeho sociálnych väzieb a umiestni ho do prostredia jedincov so sociálnou patológiou. Pri strete s väzenskou subkultúrou dôjde k osvojeniu množstva negatívnych vlastností. Návrat z takéhoto prostredia je spojený s nálepkou kriminálnik čo má potom vo väčšine prípadov za následok sekundárnu deviáciu.

Slovenská i Česká republika sa snažia využívať skúsenosti z iných krajín, kde Probačná a mediačná služba funguje oveľa dlhšie, a zameriavajú svoj prioritný cieľ k maximálnemu zvládaniu konfliktov s minimálnou mierou vyradovania jedincov zo spoločnosti. Pri komparácii oboch krajín je možné pozorovať snahu o zmeny v trestnej justícii vedúcu od retributívnej k restoratívnej trestnej spravodlivosti, ktorá sa orientuje na využívanie ukladania alternatívnych trestov, nachádzanie účinnejších možností boja proti kriminalite, prebratí osobnej zodpovednosti páchateľa za vykonaný skutok a rieši i otázku zefektívnenia spravodlivosti.

Diplomová práca je zameraná na poskytnutie výstižných informácií založených na komparácii inštitútu probácie a mediácie v trestných veciach v slovenských a českých podmienkach. Hlavným cieľom práce je komparácia systému, organizácie a činnosti Probačnej a mediačnej služby v Českej a Slovenskej republike so zameraním sa na deskripciu negatív a aplikáciu možných vylepšení v našich podmienkach.

Diplomová práca pred seba kladúce ciele rieši v štyroch na seba naväzujúcich kapitolách. V rámci prvej kapitoly sa venujeme historickým aspektom vývoja probácie a mediácie v medzinárodnom kontexte, ako aj vzniku Probačnej a mediačnej služby v českých

a slovenských podmienkach. Druhá kapitola je rozdelená do troch podkapitol. V prvej z nich sa zaoberáme systémom Probačnej a mediačnej služby, kde je vymedzená legislatíva a probační a mediační úradníci. Druhá podkapitola popisuje organizáciu Probačnej a mediačnej služby, kde je načrtnutá organizačná štruktúra a riadenie. V tretej podkapitole je priblížená činnosť a úlohy Probačnej a mediačnej služby. Na teoretickú časť práce nadväzuje časť empirická v tretej kapitole, výskum je zameraný na deskripciu negatív a aplikáciu možných vylepšení v našich podmienkach. Výskum sa orientoval na skupinu expertov z oblasti probácie a mediácie, konkrétne na probačných a mediačných úradníkov. V štvrtej kapitole predkladáme zistené informácie a ich interpretáciu.

V práci je použitá domáca i zahraničná literatúra. Je však potrebné upozorniť na značný nedostatok domácich odborných publikácií, pričom tento stav ako tak zachraňujú odborné články v časopisoch. K ucelenej odbornej literatúre, ktorá by sa priamo zaoberala Probačnou a mediačnou službou na Slovensku, sme sa vôbec nedostali. Tento stav sa však netýka Českej republiky, kde sme s odbornou literatúrou nemali problém.

1 HISTORICKÝ VÝVOJ PROBÁCIE A MEDIÁCIE

V nasledujúcej podkapitole sme sa rozhodli priblížiť historický vývoj probácie a mediácie v medzinárodnom kontexte, kde sa zameriavame na stručné priblíženie vzniku probácie a mediácie od samotných začiatkov. V ďalších dvoch podkapitolách sa zaoberáme vznikom a vývojom probácie a mediácie v Českej a Slovenskej republike.

1.1 Historický exkurz do vývoja probácie a mediácie

Probačné a mediačné aktivity sa v jednotlivých krajinách sveta rozvíjali na základe kultúrnych a spoločenských tradícií, ekonomických možností, a v neposlednej rade na základe politického systému danej krajiny. Tradícia v oblasti probácie je na európskom kontinente veľmi dlhá, predovšetkým v krajinách západnej a severnej Európy, kde začína zhruba na konci 19. a začiatkom 20. storočia.¹

Za zakladateľa probácie je považovaný americký obuvník John Augustus, ktorý sa dobrovoľne staral o páchatel'ov trestných činov a v roku 1878 svojím úsilím dospel k prijatiu prvého probačného zákona v štáte Massachusetts.²

Súčasná podoba systému probácie v Európe sa neopiera o jeden myšlienkový koncept, ale je výsledkom prelínania rôznych trendov vývoja v posledných 150 rokoch. Významnú úlohu v procese utvárania a vymedzenia probácie v jednotlivých štátoch zohrali nevládne združenia a organizácie. Najprv vznikali probačné aktivity mimo štátnych zariadení, spravidla v rámci cirkvi a dobrovoľníckych organizácií.

V Európe je za krajinu s najdlhšou tradíciou probácie považované Holandsko. Holandská probačná služba datuje svoje založenie už v roku 1823, kedy kupci založili prvý spolok probačnej služby na pomoc páchatel'om, pretože vedeli, že samotný trest nič nerieši. Dlhoročnú tradíciu probačnej práce v Európe má ďalej Veľká Británia a škandinávске krajiny. V krajinách západnej Európy zaznamenala probácia značný rozvoj predovšetkým

¹ DOUBRAVOVÁ, D. a kol. Příručka pro probaci a mediaci. 2001. A1. s. 1.

² V roku 1841 zložil prvýkrát kauciu za muža, ktorý bol obvinený z opilstva a presvedčil sudcu, aby s vynesením rozsudku počkal pár týždňov a dal obvinenému možnosť dodržať svoj sľub, že bude viesť usporiadaný život a bude sa dostavovať k súdu. V priebehu tejto doby bol s obvineným v kontakte a zároveň mu ponúkol zázemie, podporu a pomoc pre slušný, resp. poriadny život na slobode. Neskôr sa s obvineným dostavil k súdu, predložil súdu správu o pokrokoch obvineného a požiadal súd o uloženie mierneho peňažného trestu a uhradenie súdnych výloh. Do konca roku 1858 John Augustus zložil takto kauciu za viac než 2000 ľudí.

v druhej polovici 20. storočia, kedy sa systém probácie vyvíjal v úzkom prepojení so snahami zavádzať nové formy trestov a opatrení vykonávaných na slobode.³

Za obdobie posledných 50 rokov probácia prešla niekoľkými významnými vývojovými epochami, ktoré môžeme v stručnosti charakterizovať nasledujúcim spôsobom:

- Obdobie 50. rokov sa vyznačuje predovšetkým snahami o humanizáciu väzenských trestov a zároveň prvými pokusmi o komplexné uplatnenie alternatívnych trestov, predovšetkým podmieneného odsúdenia s dohľadom a podmieneného prepustenia. Zameranie probačnej práce je v tejto dobe orientované výlučne na osobu páchatel'a, prípadne na jeho bezprostredné sociálne okolie.
- V priebehu 60. a 70. rokov sa v probačných činnostiach stále viac presadzujú rozmanité výchovné, sociálne a terapeutické opatrenia, ktoré sú prioritne uplatňované formou inštitucionálnej starostlivosti.
- Koncom 70. rokov a v priebehu rokov 80. nastáva odklon od inštitucionálneho zaobchádzania s páchatel'mi, v práci s páchatel'mi je zdôrazňovaný význam prirodzeného sociálneho prostredia páchatel'a pre jeho nápravu. Probačná práca začína mať „komunitný“ rozmer a hľadajú sa nové ambulantné postupy pre riešenie trestnej činnosti, ktoré by zohľadňovali rolu prostredia, v ktorom páchatel' žije.
- V priebehu 80. rokov nastáva obdobie vývoja trestnej politiky, ktorá má tzv. depenalizačný charakter, charakteristický tendenciou nahrádzať obvyklé tresty opatreniami a spôsobmi práce, ktoré nemajú tradičnú povahu trestu. Začínajú sa zavádzať prvé inštitúty odklonu v trestnom konaní. Probačné aktivity sa postupne uplatňujú nielen po rozhodnutí súdu, ale tiež v ďalších fázach trestného konania. Probačné činnosti získavajú podobu kontinuálnych činností využívaných od okamžiku, kedy je páchatel' zadržaný, až po uloženie príslušnej sankcie či opatrenia a zaistenia ich účinného výkonu.
- V 90. rokoch silnie tendencia zohľadňovať v činnosti probačných služieb prácu s prostredím, kde došlo k spáchaniu trestného činu. Ďalej je zdôrazňovaná potreba práce s obeťami trestných činov, ako s jednou zo strán trestného sporu. V tejto súvislosti sa rozvíja spolupráca probačnej služby s organizáciami, ktoré sa zaoberajú obeťami trestných činov, a probačná služba im ponúka špeciálne poradenstvo, pomoc a ďalšie sprievodné služby.

³ DOUBRAVOVÁ, D. a kol. Příručka pro probaci a mediaci. 2001. A1. s. 1-3.

Zásadný prelom prichádza v súvislosti s vnímaním trestného činu nielen ako konfliktu medzi páchatelom a spoločnosťou, ale ako trojrozmernej udalosti medzi páchatelom, poškodeným a spoločnosťou, ktorá narušila ich vzájomné vzťahy.⁴

Mediačné programy v trestnej justícii sa v Európe začínajú postupne uplatňovať od konca 70. rokov 20. storočia. Inšpirácia pre mediáciu prichádza zo severoamerického kontinentu, predovšetkým z Kanady, ale tiež z Austrálie a Nového Zélandu, s cieľom riešiť trestný konflikt, resp. trestnú činnosť so zapojením páchatel'a na strane jednej a obeti na strane druhej. Mediačné programy spravidla pôsobia oddelene od systému probácie.⁵

Podstata mediácie spočíva v sprostredkovaní riešenia sporu za účasti tretej strany – mediátora, ktorého úlohou je riadiť proces mediácie a pomôcť stranám sporu dospieť k riešeniu, ktoré uspokojí ich záujmy a potreby.

Riešenie konfliktu medzi spornými stranami pomocou prostredníka má bohaté tradície. Tento spôsob riešenia konfliktov nieje novou záležitosťou, ale skôr prepracovaním postupov, ktoré sa vyskytovali v iných kultúrach či inej dobe. Urovnanie sporu za pomoci prostredníka má svoje korene v kultúrach tzv. prírodných národov a kmeňov.

Riešenie konfliktu sprostredkovaním dohody medzi spornými stranami sa začalo inštitucionalizovať v druhej polovici 20. storočia na severoamerickom kontinente. Mediácia ako konsenzuálna metóda riešenia konfliktov sa postupne stávala významným doplnkom alebo alternatívou súdnemu riešeniu sporu založenému na princípe konfrontácie. Tento postup riešenia sporu našiel svoje uplatnenie predovšetkým vo sfére pracovných sporov a podnikovej politiky. Postupne začala mediácia prenikať do ďalších oblastí ľudského života. Zároveň sa tento spôsob riešenia sporov rozšíril za hranice severoamerického kontinentu a vo svojej inštitucionalizovanej podobe prenikol do európskych krajín. V priebehu 60. rokov 20. storočia sa v USA a Kanade mediácia dostala i do sféry občianskeho práva a neskôr i do trestnej súdnej praxe. Od 70. rokov sa mediátorstvo začína presadzovať ako legitímny prístup k riešeniu sporov a začína sa etablovať ako samostatná profesia.

Za prvý mediačný program zameraný na oblasť trestnej justície je považovaný projekt v meste Elmira v kanadskej provincii Ontario, ktorý bol začatý v roku 1974.⁶ Trend riešiť

⁴ DOUBRAVOVÁ, D. a kol. Příručka pro probaci a mediaci. 2001. A1. s. 3-4.

⁵ DOUBRAVOVÁ, D. a kol. Příručka pro probaci a mediaci. 2001. A1. s. 1.

⁶ U zrodu tohto programu stála cirkev, sudca a probačný pracovník, kedy sudca pristúpil na návrh probačného pracovníka: uložiť dvom mladistvým, ktorí vandalizmom poškodili majetok dvadsiatich dvoch

konflikty mediáciou sa následne objavil tiež v Austrálii, Novom Zélande, Európe a južnej Afrike.⁷

Za priekopnícku krajinu v oblasti mediácie medzi poškodeným a obvineným na európskom kontinente je považovaná Veľká Británia, kde boli programy mediácie odštartované koncom 70. rokov. O niekoľko rokov neskôr sa objavili mediačné programy v Nórsku a Fínsku. V polovici 80. rokov sa stretávame s prvými experimentmi mediácie medzi poškodeným a obvineným v Holandsku, Nemecku a v Rakúsku. Rozvoj mediácie v jednotlivých európskych krajinách mal spočiatku pozvoľné tempo a využitie mediácie dlho zostávalo na úrovni pilotných projektov a experimentov. V 90. rokoch zaznamenala mediácia búrlivý vývoj, ako v zmysle rozvíjania teórie a metodológie, tak vo vymedzovaní profesie mediátora. Koncom 80. rokov a v priebehu 90. rokov našla mediácia medzi poškodeným a obvineným svoje zakotvenie v trestnej legislatíve niektorých krajín, rozšírila sa tiež oblasť jej využívania. Príkladom krajiny, kde sa podarilo kvalitatívne i kvantitatívne zareagovať na spoločenský záujem o mediáciu ako techniky riešenia trestného konfliktu s náväznosťou na odklon od trestného konania a vypracovať ucelený systém poskytovania mediačných služieb pre trestnú justíciu, je nepochybne Rakúsko.⁸

V súčasnej dobe v sebe termín mediácia medzi poškodeným a obvineným zahrňuje celú radu foriem a postupov. Podľa spôsobu využitia mediácie v trestnom konaní rozlišujeme tri základné modely:

- Mediácia ako súčasť tradičného trestného procesu – tento model je riadený pravidlami, za akých podmienok môže byť prípad v danej fáze trestného konania posunutý k mediácii. Dosiadnutá dohoda medzi poškodeným a obvineným má vplyv na výsledok trestného stíhania – trestné stíhanie môže byť zastavené alebo je k dohode prihliadnuté pri rozhodovaní o uložení trestu.
- Mediácia ako alternatíva k trestnému konaniu – v tomto modeli je mediácia využívaná v ranných fázach trestného konania a mediácia nahrádza trestnú reakciu na spáchaný trestný čin.

poškodených, aby sa s nimi stretli a vyjednávali o spôsobe nápravy škody, ktorú zapríčinili. Tento prístup našiel podporu poškodených i miestnej komunity a celý prípad je vnímaný ako začiatok rozvoja mediačných programov na severoamerickom kontinente.

⁷ DOUBRAVOVÁ, D. a kol. Příručka pro probaci a mediaci. 2001. A1. s. 6-7.

⁸ DOUBRAVOVÁ, D. a kol. Příručka pro probaci a mediaci. 2001. A1. s. 8.

- Mediácia ako komplementárna súčasť trestného procesu, často využívaná po rozhodnutí súdu o vine a treste, k riešeniu konfliktu medzi poškodeným a obvineným.

Zatiaľ čo 80. roky 20. storočia sú pre mediáciu medzi poškodeným a obvineným charakteristické experimentálnym overovaním a pilotnými projektmi, začiatkom 90. rokov je mediácia už legislatívne zakotvená v Nórsku, Nemecku, Francúzsku a Belgicku. Koncom 90. rokov je vytvorený legislatívny rámec pre využitie mediácie v trestných veciach vo Veľkej Británii, Fínsku a Poľsku.⁹

1.2 Vznik Probačnej a mediačnej služby v Českej republike

Medzi aktivity, ktoré výrazne prospeli k rozvoju nových spôsobov a foriem práce s páchatelmi trestných činov, patrilo predovšetkým úsilie rôznych odborníkov z tzv. pomáhajúcich profesií z konca 60. rokov, ktoré zahŕňali trendy k posilňovaniu sociálne – výchovných prvkov pri práci s páchatelmi trestných činov, predovšetkým so zameraním na odstránenie príčin porušovania právnych noriem. V rokoch 1968 až 1971 vzniklo, v spolupráci Národného výboru hl. mesta Prahy a Výskumného ústavu kriminologického, experimentálne stredisko postpenitenciárnej starostlivosti, ktoré pracovalo v rámci projektu „Výskum faktorov recidívy“, a jeho cieľom bolo overiť v podmienkach veľkého mesta účinné metódy práce s tzv. sociálne neprispôsobivými občanmi, vrátane tých, ktorí boli prepustení z výkonu trestu. Tým bol odštartovaný proces uplatňovania novej profesie sociálnych kurátorov, ktorých pracoviská sa postupne rozširovali do ďalších miest. V náväznosti na sociálnych kurátorov, už po niekoľkých rokoch vznikli miesta špecialistov pre prácu s delikventnou mládežou, tzv. kurátorov pre mládež, pričom v ich činnosti prevládala prvok kontroly.

Rovnako v rámci systému väznenstva boli zriaďované miesta sociálnych pracovníkov, medzi ich povinnosti patrilo okrem iného umožňovať odsúdeným udržiavať kontakty s ich rodinami a sociálnym prostredím po dobu výkonu trestu odňatia slobody a pripravovať podmienky pre ich prípadné prepustenie z väzenia.

Vyššie uvedené aktivity boli motivované úsilím odborníkov v oblasti sociálnej práce, psychológie, pedagogiky a práva o zavedenie nových prvkov v oblasti zaobchádzania

⁹ DOUBRAVOVÁ, D. a kol. Příručka pro probaci a mediaci. 2001. A1. s. 9.

s páchatelmi trestných činov a vytvorenie účinných systémových opatrení pre uplatnenie nových trendov, pričom snaha bola inšpirovaná príkladmi a skúsenosťami zo zahraničia. S ohľadom na vtedajšiu politickú situáciu komunistického Československa zostali nositelia popísaných prístupov osamotení a mnohé nádejne rozbehnuté projekty nemohli byť nanešťastie ďalej rozvíjané, napr. nedošlo k postupnému vzniku Probačnej služby podobne ako tomu bolo v iných krajinách.

Po roku 1989 sa v súvislosti so zásadnou zmenou politického a spoločenského systému ďaleko výrazne prejavili dôsledky dlhotrvajúcich nedostatkov minulého režimu, v oblasti trestnej politiky predovšetkým, vo vysokom náraste drobnej kriminality a pokračujúcej silnej represii celého justičného systému. Napriektomu sa v tomto období začínajú objavovať ďalšie aktivity, ktoré prispeli k budúcemu formovaniu základov probácie a mediácie v Českej republike.

Prvotne sa jednalo o experiment „Mimosúdne alternatívy pre delikventnú mládež“, ktorý sa začal realizovať v roku 1991. Autori projektu sa inšpirovali skúsenosťami sociálnych pracovníkov západných krajín z konca 80. rokov, predovšetkým však z Rakúska, kde sa začali využívať tzv. odklony trestného konania. Prostredníctvom tohto projektu sa v riešení trestnej činnosti objavil nový prvok aktívneho zapojenia páchatel'a so zameraním na odstránenie následkov jeho konania, ale tiež poškodeného, ktorému bolo umožnené ovplyvňovať proces vlastného odškodnenia. Po prvýkrát boli uplatnené prvky mediácie medzi poškodeným a obvineným ako metódy riešenia sporu za prispenia tretej osoby – mediátora.

S týmto experimentom súviseli i postupné zmeny na poli trestnej legislatívy smerom k rozšíreniu škály trestov nespojených s uväznením páchatel'a a ďalšími opatreniami, predovšetkým tzv. odklonov v trestnom konaní. V roku 1993 bol novelou trestného poriadku zavedený inštitút podmienenečného zastavenia trestného stíhania a postupne boli prijímané ďalšie inštitúty: narovnanie, trest všeobecne prospešných prác, trest podmienenečného odsúdenia s dohľadom a možnosť podmienenečného upustenia od potrestania s dohľadom.¹⁰

V súvislosti so snahou o približovanie legislatívy štandardom krajín EÚ sa stále naliehavejšie objavovala potreba vytvoriť ucelený systém činností pre širšie využívanie a efektívnu realizáciu zavedených alternatívnych trestov a odklonov v trestnom konaní.

¹⁰ DOUBRAVOVÁ, D. a kol. Příručka pro probaci a mediaci. 2001. A2. s. 1-2.

Za týmto účelom prijala vláda v roku 1994 program prevencie kriminality a uznesením č. 341 zaviazala ministra spravodlivosti úlohou, aby zriadil miesta probačných úradníkov. Od 1. 1. 1996 bolo toto uznesenie realizované a na väčšine okresných a niektorých krajských súdoch boli zriadené miesta probačných úradníkov. Plnením úloh spojených s probačnými činnosťami boli väčšinou poverení pracovníci odborného aparátu súdu a vyšší súdni úradníci, ktorí sa zameriavali predovšetkým na zaistenie administratívne technického výkonu trestu všeobecne prospešných prác a na formálnu kontrolu správania obvinených v inštitúciách spojených s uložením skúšobnej doby.

Vyššie popísaný stav praxe probačných úradníkov však narážal na rad obmedzení, medzi ktoré patrilo problém kumulovania funkcií, predovšetkým u ustanovených úradníkov súdu, nedostatok priestoru pre probačné a mediačné služby, absencia kvalifikačných požiadaviek na výkon tejto funkcie a pochybnosti právnej verejnosti predovšetkým sudcov a štátnych zástupcov o užitočnosti alternatívnych trestov a opatrení všeobecne. Spomenuté problémy, ale i prvé pozitívne skúsenosti, viedli k rozhodnutiu Ministerstva spravodlivosti ČR zákonným spôsobom upraviť organizačnú i personálnu štruktúru výkonu probačných a mediačných činností zákonom.

V dobe, kedy sa už pripravoval zákon o Probačnej a mediačnej službe a jeho účinnosť sa predpokladala k 1. 1. 2001, sa naliehavo objavila potreba pripraviť pre novú službu kvalifikovaných úradníkov a asistentov. Preto bol v priebehu roku 1999 Združením pre rozvoj sociálnej práce a Inštitútom pre ďalšie vzdelávanie sudcov a štátnych zástupcov spoločne spracovaný projekt Kvalifikačného vzdelávacieho programu pre úradníkov a asistentov Probačnej a mediačnej služby. Tento projekt bol schválený ministrom spravodlivosti a v rokoch 1999 – 2000 bol realizovaný prvý ročník odborného kvalifikačného vzdelávania tejto profesnej skupiny.

Prvý ročník vzdelávacieho programu novo vznikajúcej profesie overil navrhovaný systém vzdelávania a v jeho rámci boli pripravení prví uchádzači o funkciu úradníka a asistenta PMS ešte pred účinnosťou zákona. Tí sa po vstupe do novo založenej služby stali oporou novo vzniknutého systému.¹¹

¹¹ DOUBRAVOVÁ, D. a kol. Příručka pro probaci a mediaci. 2001. A2. s.3-4.

1.3 Vznik Probačného a mediačného úradu v Slovenskej republike

Je nepopierateľné, že súčasné zmeny v trestnej justícii umožnili udalosti z r. 1989, a s tým súvisí i zásadná premena celej spoločnosti. Po roku 1989 sa zosilnili aktivity smerujúce k reforme trestného práva, k rozšíreniu škály trestov a opatrení nespojených s trestom odňatia slobody a k posilneniu prvku psychosociálneho zaobchádzania s páchatel'mi trestných činov. Neskôršie rozdelenie spoločného štátu Československej federatívnej republiky viedlo obe krajiny k samostatnej ceste rozvoja vlastnej trestnej politiky a jej postupnej rekonštrukcie. Značnú časť aktivít, ktoré smerovali ku vzniku probačného a mediačného úradu, máme spoločnú práve s Českou republikou. Po osamostatnení sa však vývoj probačnej a mediačnej služby uberal v každej krajiny rôznym tempom.

V súvislosti so snahou o zásadnú rekonštrukciu trestnoprávných kódexov sa v roku 2000 začínajú objavovať prvotné aktivity, ktoré prispeli k následnému formovaniu základov probácie a mediácie v Slovenskej republike.

V máji roku 2000 schválila vláda Slovenskej republiky na svojom zasadnutí legislatívny rámec rekonštrukcie Trestného zákona a Trestného poriadku. Filozofickým základom sa stala idea restoratívnej justície. Trest odňatia slobody by sa mal ukladať len v nevyhnutnom prípade, ak nie je možné nájsť iné riešenie trestnej veci. Na realizáciu alternatív sa predpokladalo zriadenie Probačnej a mediačnej služby (ďalej len PMS). Na základe tohoto legislatívneho zámeru bolo od 1. 8. 2001 zriadené na Ministerstve spravodlivosti Slovenskej republiky, sekcii trestného práva, miesto odborného referenta, ktorý mal za úlohu koordinovať prípravu a realizáciu pilotného projektu PMS. PMS na Slovensku bola budovaná ako centralizovaná služba zohľadňujúca lokálne špecifiká. Zámerom, prečo ministerstvo spravodlivosti začalo so zriaďovaním takejto služby, bolo jednak posilniť práva poškodených trestnými činmi, pomáhať aktívne pri resocializácii páchatel'a a jeho bezproblémovom návrate do spoločnosti po spáchaní trestného činu, a zároveň pôsobiť výchovne voči celej spoločnosti. Cieľom bolo, aby sa PMS zaradila medzi inštitúcie, ktoré budú aktívne pôsobiť v rámci programov prevencie kriminality.

Na podporu činnosti PMS v rámci pilotného projektu pripravilo ministerstvo spravodlivosti novelu Trestného poriadku, ktorá zavádza inštitút zmieru. V októbri 2001 začala svoju činnosť pracovná skupina pre prípravu pilotného projektu PMS, zriadená na sekcii trestného práva. Jej členmi sa stali zástupcovia orgánov činných v trestnom konaní

(sudcovia, prokurátori, príslušníci justičnej polície a z Prezídia policajného zboru SR), a rovnako tak zástupcovia tretieho sektoru. Úlohou pracovnej skupiny bolo spočiatku vybrať tri okresy (tri okresné sudy), na ktorých by sa mohol od roku 2002 spustiť pilotný projekt PMS. Pracovná skupina sa rozhodla zaradiť do pilotného projektu okresy Bratislava IV – mestská časť Karlova Ves, Nové Zámky a Spišská Nová Ves.

Keďže pilotný projekt PMS sa mal realizovať bez toho, aby došlo k novelizácii Trestného zákona alebo Trestného poriadku, bolo potrebné nájsť priestor na činnosť probačných a mediačných úradníkov. Slovenské trestné právo nepoznalo jednak trest verejnoprospešných prác, ani takzvané „dohľadové“ tresty. Avšak bolo možné, už v rámci pilotného projektu, uskutočňovať probačnú činnosť, pretože podľa § 51 ods. 2 Trestného zákona má sudca možnosť uložiť odsúdenému primerané obmedzenia a povinnosti, ktorých výkon a dodržiavanie môže probačný a mediačný úradník sledovať. Osoby, ktorým bol uložený podmienený trest, doteraz podliehali kontrole súdnych tajomníčok. Táto kontrola bola veľmi formálna a spočívala vo vyžiadaní si stanoviska z miesta bydliska páchatel'a a z výpisu z registra trestov, či sa odsúdený počas skúšobnej doby nedopustil nového trestného činu. Po konštituovaní PMS by mal byť tento neefektívny a čisto formálny dohľad nad páchatel'om nahradený dohľadom, ktorý bude vykonávať probačný a mediačný úradník. Ten by mal nielen kontrolovať, či odsúdený dodržiava nariadené obmedzenia a povinnosti, ale v spolupráci s rodinou páchatel'a a s komunitou, v rámci ktorej odsúdený žije zabezpečiť jeho resocializáciu.

Na základe pozitívnych výsledkov pilotného projektu probácie a mediácie v trestných veciach za rok 2002, Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky pokračovalo aj v roku 2003 v realizácii projektu. Projekt pokračoval stále len na 3 okresných súdoch (OS Bratislava IV, OS Nové Zámky a OS Spišská Nová Ves), Ministerstvo spravodlivosti sa rozhodlo nerozširovať projekt na ostatné sudy. Prioritnou úlohou Ministerstva spravodlivosti týkajúcou sa probácie a mediácie v trestných veciach a samotného výkonu práce probačných a mediačných úradníkov bola v roku 2003 príprava zákona o probačných a mediačných úradníkoch.

Návrh zákona bol pripravený sekciou trestného práva a predložený do legislatívneho procesu v apríli 2003. Následne po prerokovaní Legislatívnou radou vlády a vládou SR bol 28.10.2003 na rokovaní Národnej Rady Slovenskej republiky schválený s účinnosťou od 1. 1. 2004.

Ako vyplývalo z dôvodovej správy k návrhu zákona, rôzne formy dohľadu nad obvineným a kontroly zamerané na dodržiavanie povinností a obmedzení, ktoré boli odsúdenému uložené v rámci skúšobnej doby si vyžadujú účasť kvalifikovaných osôb s príslušnými kompetenciami. Návrh zákona predpokladal zriadenie inštitútu probačného a mediačného úradníka, vrátane jeho postavenia, pôsobnosti, práv a kompetencií.

Súčasne so zákonom o probačných a mediačných úradníkoch prijala NR SR zákon o súdnych úradníkoch, podľa ktorého sa súčasťou odborného aparátu na súdoch stal aj probačný a mediačný úradník (spolu s vyšším súdnym úradníkom a súdnym tajomníkom).¹²

¹² TABAČÍKOVÁ, M. Vyhodnotenie projektu probácie a mediácie v trestných veciach. [online] 2003, [cit. 2010-01-26]. Dostupné na internete: <http://www.justice.gov.sk/wfn.aspx?pg=1629&htm=16/1613.htm#top>.

2 KOMPARÁCIA PROBAČNEJ A MEDIAČNEJ SLUŽBY V ČESKEJ REPUBLIKE A PROBAČNÉHO A MEDIAČNÉHO ÚRADU V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Nasledujúca kapitola tvorí jadro celej teoretickej časti diplomovej práce. V podkapitolách sme sa zamerali na komparáciu českej a slovenskej Probačnej a mediačnej služby. V rámci systému sa zameriavame na porovnanie legislatívy a probačných a mediačných úradníkov. Pri organizácii sme sa zamerali na organizačnú štruktúru a riadenie a pri činnosti sme priblížili úlohy a poslanie probačnej a mediačnej služby v českých a slovenských podmienkach.

2.1 Systém Probačnej a mediačnej služby

Vo všetkých štátoch s rozvinutým demokratickým systémom sa hľadajú ďalšie cesty ako najlepšie naplniť účel trestu a trestného stíhania a rovnako ako v Slovenskej republike tento proces prebieha i u našich blízkych susedov v Českej republike. Jedným z účinných prostriedkov sú tzv. odklony a alternatívy, ktoré umožňujú ukončiť trestné stíhanie iným spôsobom, ako uložením trestu a pokiaľ je nevyhnutné trest uložiť, ponúkajú iné, alternatívne sankcie namiesto nepodmienečného trestu odňatia slobody. Pri uplatňovaní odklonov a alternatív využívajú súdy a štátne zastupiteľstvá, i ďalšie orgány pomoci, probačných pracovníkov a býva využívané i zavedenie mediačnej služby, ktorá sa v prvej fáze svojej činnosti v justičnej oblasti spravidla zameriava predovšetkým na mimosúdne sprostredkovanie riešenia sporu a na činnosti smerujúce k urovnaniu konfliktného stavu.

2.1.1 Legislatívne vymedzenie probačnej a mediačnej činnosti v SR a v ČR

V slovenskom právnom systéme neboli až do nedávna postavenie, úlohy, práva a povinnosti probačných a mediačných úradníkov legislatívne upravené tak, aby mali dostatok kompetencií na účinné napomáhanie odklonov a alternatív v trestnom konaní.

Rozhodujúci zlom nastal prijatím zákona č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch z 28. októbra 2003, ktorý vstúpil do účinnosti dňa 01. januára 2004. Na základe zákona o Probačných a mediačných úradníkoch bol zriadený probačný a mediačný úrad. Probačný a mediačný úrad vykonáva úlohy probácie a mediácie, prípadne plní ďalšie úlohy v trestnom konaní a vykonáva oprávnenia vymedzené v trestnom zákone, trestnom poriadku, v zákone o ochrannom dohľade, v zákone o mediácii, prípadne v ďalších zákonoch a to na území Slovenskej republiky.

Probačný a mediačný úrad plní úlohy pri udeľovaní alternatívnych trestov, ktoré vymedzuje Trestný zákon a Trestný poriadok a delia sa na alternatívne tresty, alternatívy k potrestaniu, odklony a ochranné opatrenia. Vo všeobecnej rovine sa dajú za alternatívne považovať všetky tresty bezprostredne nespojené s odňatím slobody.

Na rozdiel od klasických foriem trestania sa alternatívne spôsoby riešenia sporov nezameriavajú výlučne na oblasť represie a vyslovenie výroku o vine a treste, ale zdôrazňujú individuálny prístup riešenia trestnej činnosti a poukazujú na význam preventívneho prvku práce s obvinenými, resp. odsúdenými.¹³

Podľa zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon sem patria tresty:

- podmiennečný odklad výkonu trestu odňatia slobody § 49 TZ
- podmiennečný odklad výkonu trestu odňatia slobody s probačným dohľadom § 51 TZ a § 418 TP
- trest domáceho väzenia § 53 TZ a § 435 ZP
- trest povinnej práce § 54 TZ a § 422 TP
- peňažný trest § 56 TZ
- trest prepadnutia majetku § 58 TZ
- trest prepadnutia veci § 60 TZ
- trest zákazu činnosti § 61 TZ a § 436 TP
- trest zákazu pobytu § 62 TZ
- trest straty čestných titulov a vyznamenaní § 63 TZ
- trest straty vojenskej a inej hodnosti § 64 TZ
- trest vyhostenia § 65 TZ

Medzi alternatívy k potrestaniu patria upustenie od potrestania podľa § 40 a § 98 TZ a podmiennečné upustenie od potrestania podľa § 101 TZ. Podľa zákona č. 301/2005 Z. z.

¹³ LÁŠTICOVÁ, L. – VAJZEROVÁ, J. Alternatívne tresty a ich podstata. In: Zborník prezentácií – Alternatívne tresty v praxi. 2007. s. 9-10.

Trestného poriadku medzi odklony patrí podmienené zastavenie trestného stíhania podľa § 216, podmienené zastavenie trestného stíhania spolupracujúceho obvineného podľa § 218 a zmier podľa § 220 Trestného poriadku. K ochranným opatreniam zaradujeme ochranné liečenie § 73 TZ; ochranná výchova § 75 TZ; ochranný dohľad § 76 TZ; detencia § 81 TZ; zhabanie vecí § 83 TZ.¹⁴

Probačný a mediačný úrad je organizačnou zložkou štátu a koná v mene štátu v rozsahu svojej pôsobnosti. Ústredným orgánom probačného a mediačného úradu je Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, ktoré koncepčne a metodicky riadi a usmerňuje výkon probácie a mediácie. Na tento účel minister spravodlivosti Slovenskej republiky zriadil ako svoj poradný orgán Radu pre probáciu a mediáciu zloženú zo sudcov, z prokurátorov, probačných a mediačných úradníkov, zo zástupcov orgánov štátnej správy a z odborníkov z teórie a praxe. Súčasne vydal štatút, ktorý upravuje podrobnosti o zložení a zásady jej činnosti¹⁵

Štatút Rady pre probáciu a mediáciu vymedzuje postavenie, predmet činnosti, zloženie a spôsob rokovania Rady, ako aj práva a povinnosti jej členov.

Rada je stálym poradným, odborným a iniciatívnym orgánom ministra spravodlivosti Slovenskej republiky. Rada v rámci svojej hlavnej činnosti:

- Prerokúva stratégiu rozvoja probácie a mediácie a vyslovuje sa k návrhom konkrétnych opatrení na jej realizáciu.
- Pripravuje a predkladá ministrovi informácie, správy a návrhy súvisiace s uskutočňovaním stratégie rozvoja probácie a mediácie.
- Vyjadruje sa ku koncepčným zámerom a návrhom Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky pre oblasť probácie a mediácie.
- Predkladá ministrovi iniciatívne návrhy pre oblasť probácie a mediácie.
- Prerokúva zásadné materiály vzťahujúce sa na oblasť probácie a mediácie.
- Schvaľuje štatút Rady.

Radu tvorí predseda, podpredseda a ďalší členovia, pričom funkciu predsedu Rady vykonáva minister spravodlivosti. Podpredsedu a ďalších členov Rady vymenúva a

¹⁴ Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon; Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok.

¹⁵ Zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch, § 1.

odvoláva minister zo sudcov, prokurátorov, probačných a mediačných úradníkov, zástupcov orgánov štátnej správy a odborníkov z teórie a praxe.

Rada ako poradný orgán má v kompetencii predovšetkým odporúčania, na základe ktorých sú vytvárané pravidlá probačnej a mediačnej činnosti a prejednávanie koncepčných a metodických materiálov pripravených ministerstvom.¹⁶

Zákon o probačných a mediačných úradníkoch súčasne aj presne definuje pojmy probácia a mediácia, zároveň by sme však radi predostreli aj ďalšie definovanie uvedených pojmov.

Probáciou sa pre účely zákona o Probačných a mediačných úradníkoch Slovenskej republiky rozumie organizovanie a výkon dohľadu nad obvineným, obžalovaným alebo odsúdeným. Kontrola výkonu trestu nespojeného s odňatím slobody vrátane uloženej povinnosti alebo obmedzenia, dohľad nad správaním obvineného v priebehu skúšobnej doby pri podmienčnom prepustení z výkonu trestu odňatia slobody. Pomáhanie obvinenému, aby viedol riadny život a vyhovel podmienkam, ktoré mu boli uložené rozhodnutím prokurátora alebo súdu v trestnom konaní.¹⁷

Pojem probácia má svoj pôvod v latinskom slove probare, čo znamená skúšanie, overovanie. Ide o špecializovanú formu činnosti s páchatelom, ktorá obsahuje prvky dohľadu a kontroly nad obvineným, obžalovaným a odsúdeným. Probácia je považovaná za druh trestu (v zásade na skúšku), ktorý je však vykonávaný na slobode.¹⁸

Podľa definície OSN je probácia metódou zaobchádzania s vybranou skupinou páchatelov v rámci podmienčne odloženého trestu, keď je uložený dohľad, a to spolu s poskytovaním individuálneho poradenstva a ďalších podporných podmienok. Za probáciu v širšom slova zmysle je považovaná tiež práca v oblasti výkonu trestu všeobecne prospešných prác a ďalších trestov a opatrení, ktoré obsahujú formy individuálnej práce s klientom, smerujúce k plneniu špecifických povinností a podmienok skúšobnej doby. Činnosť probačnej služby tak zhrňuje širokú škálu aktivít súvisiacich s hľadaním možností riešenia trestného konfliktu, prípravou podkladov a realizáciou trestov a opatrení vykonávaných na slobode¹⁹

¹⁶ Štatút Rady pre probáciu a mediáciu. Dostupné na <http://www.justice.gov.sk/>

¹⁷ Zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch. § 2.

¹⁸ DOUBRAVOVÁ, D. a kol. Příručka pro probaci a mediaci. 2001. B 2. s. 1.

¹⁹ ŠÁNDOR, I., Projekt probačnej a mediačnej služby, Justičná revue, 2002. s. 752-753.

Mediáciou sa pre účely zákona o Probačných a mediačných úradníkoch Slovenskej republiky rozumie mimosúdne sprostredkovanie riešenia sporu medzi poškodeným a obvineným. Mediácia sa vykonáva len so súhlasom poškodeného a obvineného.²⁰

Slovo mediácia pochádza z latinčiny a znamená stredný, prostredný, ako aj nestranný, nerozhodný či neurčitý, ale tiež stredná pozícia, či sprostredkovaný.²¹

Aj vzhľadom na tieto preklady možno povedať, že samotný pojem mediácia má množstvo definícií, ktorých spoločným menovateľom je však jedno: zásah tretej strany do nefungujúcej, poruchovej komunikácie.

Podľa Kutlíka je mediácia sprostredkovanie riešenia konfliktných a problémových situácií, ktorým sa uľahčuje komunikácia a vzájomné pochopenie sa.²²

Kunová pod mediáciou rozumie mimosúdne sprostredkovanie riešenia sporu medzi obvineným a poškodeným a činnosť smerujúcu k urovnaniu konfliktného stavu, vykonávanú v súvislosti s trestným konaním. Chápe ju ako spôsob riešenia sporu, ktorý umožňuje páchatelovi trestného činu, ale aj poškodenému aktívne sa zúčastniť na jeho riešení. Je nástrojom na vytvorenie podmienok na odklon tradičného súdneho konania a metódou na zmiernenie následkov trestného činu a jeho konštruktívneho riešenia. Mediáciu charakterizuje ako alternatívnu metódu riešenia sporov, ktorá využíva prítomnosť sprostredkovateľa – mediátora.²³

Podľa Šándora podstata mediácie spočíva v sprostredkovaní riešenia sporu za účasti tretej strany – mediátora. Tento spôsob riešenia konfliktov vidí v tom, že strany konfliktu sú schopné veľké množstvo sporov riešiť vlastnými silami s minimom vonkajších zásahov.²⁴

Holá pri definovaní mediácie vychádza prevažne z komunikácie. Hovorí, že mediácia je komunikačná metóda riešenia konfliktu ako špecifická forma interakcie.²⁵

Ako sme už spomínali vyššie, mediácia má množstvo definícií, každý autor ju definuje inak, no v samej podstate ide o rovnaké vysvetlenie daného pojmu. Nech už je definícia akokoľvek postavená vždy hovorí o tom, že mediácia je flexibilný, dobrovoľný spôsob

²⁰ Zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch. § 2.

²¹ KUTLÍK, F.. Možnosti mediácie v samospráve, alebo od richtára k mediátorovi. 2008 s. 13.

²² KUTLÍK, F.. Možnosti mediácie v samospráve, alebo od richtára k mediátorovi. 2008 s. 13.

²³ KUNOVÁ, J.. Probačná a mediačná služba – nová forma resocializácie a prevencie kriminality. Práca a sociálna politika. 2003 s.23-24.

²⁴ ŠÁNDOR, I., Projekt probačnej a mediačnej služby, Justičná revue, 2002. s. 754.

²⁵ HOLÁ, L.. Mediacie: způsob řešení mezilidských konfliktů, 2003 s. 49-50.

riešenia konfliktov, ktorý využíva tretiu neutrálnu stranu k uľahčeniu riešenia problému strán.

K zriadeniu Probačnej a mediačnej služby v Českej republike došlo zákonom č. 257/2000 Z. z. o probačnej a mediačnej službe zo dňa 14. júla 2000, ktorý nadobudol účinnosť ku dňu 01. januára 2001. Táto služba je organizačnou zložkou štátu a účtovnou jednotkou, ktorá vykonáva úlohy probácie a mediácie vo veciach prejednávanych v trestnom konaní, súčasne vykonáva oprávnenia vymedzené v trestnom zákone a v trestnom poriadku.²⁶

Probačná a mediačná služba Českej republiky plní úlohy pri udeľovaní alternatívnych trestov, ktoré vymedzuje Trestný zákon a Trestný poriadok a delia sa na alternatívne tresty, alternatívy k potrestaniu, odklony a ochranné opatrenia. Medzi alternatívne tresty patrí podľa zákona č. 40/2009 Z. z. Trestného zákona:

- Domáce väzenie - § 60 TZ
- Všeobecne prospešné práce - § 62 TZ
- Prepadnutie majetku - § 66 TZ
- Peňažný trest - § 67 TZ
- Prepadnutie veci alebo inej majetkovej hodnoty - § 70 TZ
- Zákaz činnosti - § 73 TZ
- Zákaz pobytu - § 75 TZ
- Zákaz vstupu na športové, kultúrne a iné spoločenské podujatia - § 76 TZ
- Strata čestných titulov alebo vyznamenaní - § 78 TZ
- Strata vojenskej hodnosti - § 79 TZ
- Vyhostenie - § 80 TZ
- Podmienečný odklad výkonu trestu odňatia slobody - § 81 TZ
- Podmienečný odklad výkonu trestu odňatia slobody s dohľadom - § 84 TZ

Medzi alternatívy k potrestaniu patria upustenie od potrestania za súčasného uloženia ochranného liečenia alebo zabezpečovacej detencie podľa § 47 TZ a podmienečné upustenie od potrestania s dohľadom podľa § 48 TZ. Podľa zákona č. 41/2009 Z. z. Trestného poriadku medzi odklony patrí podmienečné zastavenie trestného stíhania podľa

²⁶ Zákon č. 257/2000 Z. z. o probačnej a mediačnej službe. § 1.

§ 307 TP a narovnanie podľa § 309 TP. K ochranným opatreniam zaraďujeme podľa § 98 TZ ochranné liečenie, zabezpečovacia detekcia, zhabanie veci alebo inej majetkovej hodnoty a ochranná výchova.²⁷

Probačná a mediačná služba je štátnou inštitúciou a spadá pod Ministerstvo spravodlivosti. Ministerstvo pri výkone štátnej správy vytvára Probačnej a mediačnej službe podmienky k riadnemu výkonu probácia a mediácie, predovšetkým po stránke personálnej, organizačnej, hospodárskej a finančnej. Ministerstvo vykonáva nad činnosťou Probačnej a mediačnej služby dohľad.²⁸

V čele Probačnej a mediačnej služby je riaditeľ, ktorého menuje a odvoláva minister spravodlivosti. Riaditeľ probačnej a mediačnej služby zabezpečuje jej chod po stránke personálnej, organizačnej, hospodárskej, materiálnej a finančnej.²⁹

V záujme koncepčného a metodického ovplyvňovania a usmerňovania činnosti Probačnej a mediačnej služby bola zriadená Rada pre probáciu a mediáciu ako poradný orgán ministra spravodlivosti. Členov Rady menuje minister spravodlivosti zo sudcov, štátnych zástupcov, úradníkov Probačnej a mediačnej služby a ďalších osôb, ktoré majú odborné znalosti a skúsenosti z oblasti probácie a mediácie. Medzi kompetencie Rady patrí predovšetkým navrhovať pravidlá, na základe ktorých sú vytvárané probačné programy, pravidlá a štandardy. Prejednáva koncepčné a metodické materiály pripravené ministerstvom, ktoré schvaľuje svojím rozhodnutím minister spravodlivosti.³⁰

Pojmy probácia a mediácia sú vymedzené aj v českom právnom systéme a to v § 2 zákona 257/2000 Z. z. o probačnej a mediačnej službe.

Probáciou sa pre účely zákona o Probačnej a mediačnej službe Českej republiky rozumie organizovanie a vykonávanie dohľadu nad obvineným, obžalovaným alebo odsúdeným, kontrola výkonu trestov nespojených s odňatím slobody, vrátane uložených povinností a obmedzení, sledovanie správania odsúdeného v skúšobnej dobe podmieneného prepustenia z výkonu trestu odňatia slobody, ďalej individuálna pomoc obvinenému a pôsobenie na neho, aby viedol riadny život, vyhovel súdom alebo štátnym zástupcom

²⁷ Zákon č. 40/2009 Z. z. Trestní zákonník a Zákon č. 41/2009 Z. z. Trestní řád.

²⁸ Zákon č. 257/2000 Z. z. o probační a mediační službě. § 11.

²⁹ Zákon č. 257/2000 Z. z. o probační a mediační službě. § 3.

³⁰ Zákon č. 257/2000 Z. z. o probační a mediační službě. § 12.

uloženým podmienkam, a tým došlo k obnove narušených právnych i spoločenských vzťahov.³¹

Zákonom je v českej praxi probácia vymedzená predovšetkým ako súbor aktivít smerujúcich ku kontrole vedenia poriadneho života klienta, plnenia si uložených primeraných povinností a obmedzení, ale poskytuje mu tiež nevyhnutnú pomoc pri riešení otázok, na ktoré klient svojimi silami nestačí, napr. poskytuje kontakty na organizácie, ktoré môžu klientovi pomôcť pri hľadaní bývania, zamestnania a pod..³²

Mediáciou sa pre účely zákona o Probačnej a mediačnej službe Českej republiky rozumie mimosúdne sprostredkovanie za účelom riešenia sporu medzi obvineným a poškodeným a činnosť smerujúca k urovnaniu konfliktného stavu vykonávaná v súvislosti s trestným konaním. Mediáciu je možné realizovať len s výslovným súhlasom obvineného a poškodeného.³³

Vzhľadom k tomu, že sme už pojmy probácia a mediácia vymedzili z rôznych uhlov a predostreli definície viacerých odborníkov, nebudeme uvedené skutočnosti opakovať aj pri legislatívnom vymedzení Probačnej a mediačnej služby Českej republiky.

Slovenská a Česká republika sú síce dve samostatné krajiny ale v rámci výkonu probačnej a mediačnej činnosti je možné analýzou právnej úpravy uvedenej činnosti ako aj ďalších dokumentov súvisiacich s probačnou a mediačnou činnosťou či samotnou praxou v uvedených krajinách, získať informácie, ktoré v sebe nesú poznanie o určitých spoločných znakoch. Určite má na tom svoj podiel i to že výkon probačnej a mediačnej služby v ČR prebiehal už od roku 2001 po prijatí zákona č. 257/2000 o probačnej a mediačnej službe a následne sa začal rozvíjať i v SR. Nemalú zásluhu na tom má i naša veľká príbuznosťou s ČR v oblasti politickej, kultúrnej či geografickej i v súvislosti s obdobnou kriminalitou krajín. Práve vzhľadom k tomu bolo zrejmé, že sa pri riešení problematiky probácie a mediácie budeme uberať podobnou cestou.

Podľa nášho názoru je Slovenská republika mladším vykonávateľom probačnej a mediačnej činnosti v trestnoprávnej oblasti, ktorá sa uskutočňuje prostredníctvom činnosti probačných a mediačných úradníkov podľa rámca platnej právnej úpravy vyhranenej v zákone č. 550/2003 o probačných a mediačných úradníkoch v SR. Česká

³¹ Zákon č. 257/2000 Z. z. o probační a mediační službě. § 2.

³² www.pmscr.cz

³³ Zákon č. 257/2000 Z. z. o probační a mediační službě. § 2.

republika má z výkonom probačnej a mediačnej služby o niečo bohatšiu skúsenosť a preto sa stala i ona vzorom pre SR v oblasti výkonu probácie.

Pri vzájomnej komparácii právnej úpravy probačnej a mediačnej činnosti oboch krajín sme došli i k niektorým rozdielom. Radi by sme poukázali na asi najmarkantnejší rozdiel, ktorý sa týka výkonu mediácie v súkromnoprávnej oblasti. V Slovenskej republike výkon mediácie v súkromnoprávnej oblasti upravuje zákon č. 420/2004 Z. z. o mediácii. Z danej právnej úpravy vyplýva, že SR prijala mediáciu i v zmysle platnej právnej úpravy tak do súkromnoprávnej oblasti, ako aj do trestno-právnej. V Českej republike je predmet mediačnej činnosti vymedzený v zákone č. 257/2000 Z. z. o Probačnej a mediačnej službe, tento sa však vzťahuje len na úkony mediácie vo veciach pojednávaných v trestnom konaní. Aj napriek tomu sa však i v ČR stretávame s mediáciou v netrestných veciach. Takúto mediáciu vykonávajú rôzne centrá. Ako právnu formu najviac využívajú formu občianskych združení, sú to právnické osoby neziskového charakteru. V ČR teda neexistuje konkrétny právny predpis, ktorý by upravoval mediáciu v inej než trestnoprávnej oblasti, súkromnoprávna oblasť využíva možnosti riešiť spory vzájomnou dohodou účastníkov sporu na základe právneho rámca, ktorý poskytuje konkrétny právny predpis, v rámci ktorého k sporu došlo.

Pri analýze oboch právnych úprav mediačnej a probačnej činnosti nám jednoznačne vyplynulo, že podstatná časť má rovnaký základ. V oboch krajinách plní probačná a mediačná služba úlohy v trestnom konaní, je organizačnou zložkou štátu a spadá pod ministerstvo spravodlivosti. V oboch krajinách bola zriadená ako poradný orgán Rada pre probáciu a mediáciu. Pri porovnaní uvedených prvkov je jednoznačne zreteľné, že SR a ČR majú v danej oblasti rovnaké smerovanie, čo sa prejavilo i v samotnom výkone probačnej a mediačnej činnosti upravenej v príslušnej právnej úprave.

Ako jeden z mála rozdielov je riadenie probačnej a mediačnej služby. V Slovenskej republike na čele probačného a mediačného úradu stojí minister spravodlivosti a v Českej republike riadi probačnú a mediačnú službu riaditeľ, ktorého vymenúva a odvoláva minister spravodlivosti. Rozdiel v rámci výkonu probačnej a mediačnej činnosti daných krajín je predovšetkým v oblasti praxe, kde Česká republika okrem zabezpečenia výkonu probačnej a mediačnej činnosti stihla realizovať viaceré projekty. V Slovenskej republike je značne viditeľný problém, že samotná právna úprava síce existuje a poskytuje návod na smerovanie výkonu probačnej a mediačnej činnosti, ale v praxi sa zatiaľ využíva iba sporadicky. V tejto situácii zostala každá krajina na mieste, kde je potrebné preukázať

svoju kreativnosť a snahu o vypracovanie projektov – programov, ktoré by napomáhali k splneniu cieľov výkonu probačnej a mediačnej činnosti.

2.1.2 Probační a mediační úradníci SR a ČR

Trestný poriadok upravuje postupy v trestnom konaní tak, aby sa na trestnom konaní okrem orgánov činných v trestnom konaní podieľali aj osoby, ktoré zákon označuje ako pomocné osoby a upravuje ich v Trestnom poriadku Slovenskej republiky a rovnako aj v Trestnom poriadku Českej republiky. Sú nimi probačný a mediačný úradník, vyšší súdny úradník, zapisovateľ, tlmočník.³⁴ V rámci trestného poriadku sú úlohy probačného a mediačného úradníka vymedzené len rámcovo, konkrétna právna úprava a vymedzenie úloh a povinností probačných a mediačných úradníkov sú ustanovené i v osobitnom zákone. Postavením probačných a mediačných úradníkov, ich oprávneniami, povinnosťami a úlohami sa zaoberá zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch v Slovenskej republike a zákon č. 257/2000 Z. z. o Probačnej a mediačnej službe v Českej republike.

K náležitému výkonu probačnej a mediačnej činnosti je nevyhnutné, aby ju vykonávali kvalifikovaní odborníci. Predpoklady na výkon funkcie probačného a mediačného úradníka sú vymedzené v zákone o probačných a mediačných úradníkoch.

Za probačného a mediačného úradníka v Slovenskej republike môže byť vymenovaná fyzická osoba, ktorá spĺňa zákonom požadované podmienky:

- Občan Slovenskej republiky
- Spĺňa predpoklady podľa osobitného predpisu - § 14 zákona č. 312/2001 Z. z. o štátnej službe³⁵

³⁴ Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok, § 25-27. Zákon č. 141/1961 Z. z. Trestní řád, § 27-29.

³⁵ § 14 ods. 1. zákona č. 312/2001 Z. z. o štátnej službe hovorí, že do štátnej služby na príslušné štátnozamestnanecké miesto v príslušnom odbore štátnej služby možno prijať občana alebo občana iného členského štátu Európskej únie, ktorý sa uchádza o štátnu službu, ak spĺňa tieto predpoklady: a) dosiahol vek 18 rokov, b) má spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu, c) je bezúhonný, d) spĺňa kvalifikačné predpoklady, e) je zdravotne spôsobilý na vykonávanie štátnej služby, f) má trvalý pobyt na území Slovenskej republiky, g) ovláda štátny jazyk, h) ovláda cudzí jazyk, ak túto požiadavku na vykonávanie štátnej služby určí služobný predpis, ktorý vydá najvyšší služobný úrad, i) úspešne absolvoval výberové konanie na prípravnú štátnu službu alebo spĺňa predpoklady na dočasnú štátnu službu, j) je oprávnený oboznamovať sa s utajovanými skutočnosťami podľa osobitného predpisu, ak sa toto oprávnenie na výkon štátnej služby požaduje.

- získal vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa absolvovaním magisterského právnického, učiteľského, teologického alebo iného spoločenskovedného študijného programu alebo má uznaný doklad o takomto vysokoškolskom vzdelaní vydaný zahraničnou vysokou školou³⁶

Probačný a mediačný úradník je štátnym zamestnancom a jeho služobným úradom je súd. Je povinný sa zúčastňovať na odbornej príprave, spôsob a formu upravuje zákon č. 549/2003 Z. z o súdnych úradníkoch.³⁷

Odborná príprava sa skladá z adaptačného vstupného a adaptačného prípravného vzdelávania. Cieľom adaptačného vstupného vzdelávania je získanie vedomostí o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky, organizácii a štruktúre štátnych orgánov, výkone súdnictva, právnej ochrane utajovaných skutočností a pod. Adaptačné vstupné vzdelávanie trvá tri mesiace, končí sa pohovorom u predsedu príslušného súdu a za účasti školiteľa. Zámerom adaptačného prípravného vzdelávania je získanie podrobných vedomostí z oblasti trestného práva, ústavného práva, základných práv a slobôd, sociálneho práva a sociológie, organizácie práce na súde a spôsobe vykonávania úkonov, služobných predpisov.³⁸ Aj adaptačné prípravné vzdelávanie trvá tri mesiace a končí sa vykonaním kvalifikačnej skúšky. Uvedená odborná príprava smeruje k získaniu kvalifikačných predpokladov pre výkon činnosti probačného a mediačného úradníka.³⁹

Úlohy Probačnej a mediačnej služby Českej republiky plnia v rámci jej stredísk zamestnanci štátu vo funkcii úradníkov alebo asistentov Probačnej a mediačnej služby. Pracovný pomer úradníkov a asistentov Probačnej a mediačnej služby sa riadi zákonníkom práce. Podľa zákona o Probačnej a mediačnej službe Českej republiky musí byť úradník:

- Bezúhonný a spôsobilý k právnym úkonom
- Vysokoškolsky vzdelaný v spoločenskovednej oblasti, ukončené štúdium v magisterskom študijnom programe
- Vykonanie odbornej skúšky, ktorú mu stredisko umožní vykonať po absolvovaní základného kvalifikačného vzdelania pre úradníkov Probačnej a mediačnej služby.⁴⁰

³⁶ Zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch. § 5.

³⁷ Zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch. § 5.

³⁸ LULEI, M. – GALBAVY, L. Slovakia. In: KALMTHOUT, A. M. Probation in Europe. 2008. s. 945.

³⁹ Zákon č. 549/2003 Z. z. o súdnych úradníkoch. § 13, 14, 17.

⁴⁰ Zákon č. 257/2000 Z. z. o probačnej a mediačnej službe. § 6 ods. 1-2.

Už pri definovaní probačného a mediačného úradníka sa nám črtá základný rozdiel medzi oboma krajinami. Na rozdiel od Slovenska v Českej republike existuje aj funkcia asistenta probačnej a mediačnej služby. Aj táto pozícia je vymedzená v zákone o Probačnej a mediačnej službe a hovorí, že asistentom sa môže stať:

- Bezúhonná fyzická osoba staršia ako 21 rokov
- Spôsobilá na právne úkony
- Získala stredoškolské vzdelanie v spoločenskovednej oblasti⁴¹

Úradníci a rovnako tak i asistenti sú povinní sa naďalej vzdelávať a prehlbovať si svoje odborné znalosti. Rozsah aj obsah vzdelávanie pre úradníkov a asistentov vymedzuje Štatút Probačnej a mediačnej služby. Podľa Štatútu zahŕňa vzdelávanie úradníkov základné kvalifikačné vzdelávanie a ďalšie odborné vzdelávanie.

Pod základným kvalifikačným vzdelávaním sa rozumie absolvovanie kvalifikačného vzdelávacieho programu zakončeného odbornou skúškou, ktorý je kvalifikačným predpokladom pre výkon funkcie úradníka. Až po skončení tohto vzdelávacieho programu je uchádzač oprávnený požiadať o odbornú skúšku. Tento program trvá 12 mesiacov a zahŕňa teoretickú a praktickú prípravu v oblasti práva, spoločenských disciplín, sociálnej práce a komunikačných schopností.

Ďalšie odborné vzdelávanie sa koná za účelom udržovania a prehlbovania znalostí a to prostredníctvom rôznych odborných seminárov a kurzov.

Pokiaľ ide o vzdelávanie asistentov, toto zahŕňa špecializovaný kurz a ďalšie odborné vzdelávanie. Špecializovaný kurz v dĺžke 6 mesiacov sa zakončuje overením získaných znalostí. Tento kurz rovnako ako pri úradníkoch zahŕňa teoretickú a praktickú prípravu v oblasti práva, spoločenských disciplín, sociálnej práce a komunikačných schopností. Rovnako aj ďalšie odborné vzdelávanie zahŕňa predovšetkým účasť na odborných seminároch a kurzoch. Asistent však môže v rámci ďalšieho vzdelávania dosiahnuť užšiu špecializáciu.⁴²

Hlavnú činnosť, ktorú vykonáva probačný a mediačný úradník či už v Slovenskej alebo Českej republike, môžeme definovať, ako napomáhanie tomu, aby trestná vec mohla byť vo vhodných prípadoch prejednaná v niektorom z osobitných spôsobov trestného konania,

⁴¹ Zákon č. 257/2000 Z. z. o probačnej a mediačnej službe. § 6 ods. 3.

⁴² Statut Probačnej a mediačnej služby Českej republiky. Čl. 6-8. Dostupné na: http://www.pmscr.cz/download/02_STATUT_PMSCR_aktual_010108.doc.

aby mohol byť uložený a riadne vykonaný trest nespojený s odňatím slobody, aby mohla byť väzba nahradená iným vhodným opatrením. Na zabezpečenie tohto účelu probačný a mediačný úradník vykonáva ďalšie úlohy:

- Obstaráva podklady týkajúce sa osoby obvineného o jeho rodinnom, sociálnom a pracovnom prostredí.
- Utvára podmienky na rozhodnutie o podmiennečnom zastavení trestného stíhania alebo schválení zmieru.
- Uskutočňuje úkony na účely uzavretia dohody medzi poškodeným a obvineným o náhrade škody, ktorá vznikla trestným činom, alebo na účely odstránenia ujmy, ktorá vznikla trestným činom.
- Vykonáva dohľad nad správaním obvineného v priebehu skúšobnej doby a kontrolu výkonu trestov nespojených s odňatím slobody.
- Uskutočňuje pri výkone probácie a mediácie ďalšie úkony v trestnom konaní.⁴³

Po preskúmaní slovenskej a českej právnej úpravy sme došli k záveru, že podstatná časť činnosti, práv a povinností probačného a mediačného úradníka je založená na spoločných východiskových bodoch, z čoho je značne cítiť ako sa česká legislatíva stala takpovediac predlohou pre Slovenskú legislatívu. Práve z tohto dôvodu môžeme definovať činnosť probačného a mediačného úradníka spoločne pre obe krajiny.

Probačný a mediačný úradník je pri výkone svojej funkcie povinný riadiť sa zákonmi, inými právnymi predpismi a vykonávať probáciu v rámci svojej pôsobnosti na písomný pokyn predsedu senátu, samosudcu a v prípravnom konaní prokurátora. Vo vhodných prípadoch v oblasti mediácie uskutočňuje úkony aj bez takého pokynu, najmä z podnetu poškodeného alebo obvineného, pričom o tom probačný a mediačný úradník bez zbytočného odkladu písomne informuje príslušný orgán činný v trestnom konaní. Na vykonanie mediácie je potrebný písomný súhlas predsedu senátu alebo samosudcu a v prípravnom konaní prokurátora. Pri výkone probácie a mediácie je probačný a mediačný úradník oprávnený získavať informácie a poznatky o osobe obvineného a stanoviská poškodeného, ktoré sú významné pre rozhodnutie súdu alebo prokurátora. Policajný orgán, vyšetrovateľ a prokurátor informujú probačného a mediačného úradníka o prípadoch, ktoré sú vhodné na vykonanie mediácie, a najmä v konaní proti mladistvým postupujú tak, aby

⁴³ Zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch. § 3 ods. 1.

sa mediácia mohla využiť od vznesenia obvinenia. Probačný a mediačný úradník vykonáva aj ochranný dohľad.⁴⁴

Ak probačný a mediačný úradník uzná za vhodné pri výkone probácie a mediácie môže spolupracovať s orgánmi sociálneho zabezpečenia, so školami a školskými zariadeniami, zdravotníckymi zariadeniami, s nadáciami a ďalšími inštitúciami, ktoré sledujú humanitárne ciele a v prípade potreby túto súčinnosť koordinuje z hľadiska využitia probácie a mediácie v trestnom konaní. V súvislosti s výkonom svojich povinností je probačný a mediačný úradník oprávnený obracať sa na štátne orgány, obce, prípadne iné právnické a fyzické osoby so žiadosťou o poskytnutie potrebných údajov. Pričom tieto sú povinné bez zbytočného odkladu žiadosti probačného a mediačného úradníka vyhovieť. Ak žiadosti probačného a mediačného úradníka odmietnu bezdôvodne vyhovieť, probačný a mediačný úradník predloží vec príslušnému orgánu činnému v trestnom konaní na ďalšie konanie. Ak je vedené trestné konanie proti obvinenému vo väzbe alebo vo výkone trestu odňatia slobody alebo ak je vo väzbe, alebo vo výkone trestu odňatia slobody spolupáchateľ alebo poškodený, postupuje probačný a mediačný úradník pri výkone svojej pôsobnosti v súčinnosti so Zborom väzenskej a justičnej stráže a s príslušným orgánom činným v trestnom konaní. Ak je taká osoba v kolúznej väzbe, na uskutočnenie návštevy je potrebný písomný súhlas príslušného orgánu činného v trestnom konaní.⁴⁵

Probačný a mediačný úradník má pri výkone svojej funkcie okrem práv aj povinnosti, ktoré je povinný dodržiavať.⁴⁶

Probačný a mediačný úradník je pri výkone svojej funkcie povinný riadiť sa pokynmi predsedu senátu, samosudcu a v prípravnom konaní prokurátora. Musí rešpektovať a chrániť ľudské práva a slobody, dôstojnosť človeka a zdržať sa konania, ktoré by mohlo viesť k zmareniu účelu trestného konania alebo ktoré by vzbudzovalo pochybnosti o jeho nestrannosti. Pri nedodržaní týchto povinností môže predseda senátu alebo samosudca a v prípravnom konaní prokurátor vec probačnému a mediačnému úradníkovi odňať. Probačný

⁴⁴ Zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch. § 3 ods. 2-5 a Zákon č. 257/2000 Z. z. o probačnej a mediačnej službe. § 4.

⁴⁵ Zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch. § 4 a Zákon č. 257/2000 Z. z. o probačnej a mediačnej službe. § 5.

⁴⁶ Podľa § 53 zákona č. 312/2001 o štátnej službe, je probačný a mediačný úradník povinný: a) zachovávať vernosť Slovenskej republike, b) dodržiavať Ústavu Slovenskej republiky, c) plniť služobné úlohy osobne, zodpovedne, riadne a včas, d) zachovávať mlčanlivosť, f) vykonávať štátnu službu nestranne a politicky neutrálne, g) prehlbovať si kvalifikáciu, a pod. Štátny zamestnanec nesmie: a) vykonávať činnosť, ktorá je nedôstojná jeho funkcie alebo ohrozuje jeho nestrannosť, b) v súvislosti s vykonávaním štátnej služby prijímať dary alebo iné výhody, s výnimkou darov alebo iných výhod poskytovaných služobným úradom, g) zneužívať výhody vyplývajúce z vykonávania štátnej služby, h) zvyhodňovať blízke osoby a pod.

a mediačný úradník je oprávnený zisťovať stanovisko strán trestného konania k podmiennečnému zastaveniu trestného stíhania, zmieru, uloženiu trestu nespojeného s trestom odňatia slobody a k iným úkonom vykonávaným pri probácii a mediácii. Ak poruší obvinený, nad ktorým vykonáva dohľad probačný a mediačný úradník, podmienky obmedzení alebo povinností, informuje o tom probačný a mediačný úradník predsedu senátu alebo samosudcu a v prípravnom konaní prokurátora. Probačný a mediačný úradník má právo pri výkone svojej činnosti nahliadať do trestných spisov, robiť si z nich výpisky a poznámky, prípadne kópie.⁴⁷

Medzi podstatné povinnosti probačného a mediačného úradníka patrí zachovávať mlčanlivosť. Táto povinnosť mu naďalej plynie i po skončení pracovného pomeru a probačný a mediačný úradník musí zachovávať mlčanlivosť o veciach, ktoré sa dozvedel pri výkone svojej funkcie. Napriektomu sa však povinnosti mlčanlivosti nemôže dovolávať vo vzťahu k policajnému orgánu, vyšetrovateľovi, prokurátorovi alebo súdu. Probačného a mediačného úradníka nemožno v súvislosti s vykonanou mediačnou činnosťou vypočúvať ku skutkovým okolnostiam, o ktorých sa dozvedel pri sprostredkovaní riešenia sporu alebo v súvislosti s ním a ktoré sa neprejavili v dohode uzavretej medzi obvineným a poškodeným. Tým však nie je dotknutá povinnosť prekaziť trestný čin alebo oznámiť spáchanie trestného činu.⁴⁸

Probační a mediační úradníci pri svojej práci využívajú rozličné metódy, postupy a spôsoby práce, ktoré môžeme rozdeliť na dve základné kategórie, na tzv. aktívne a pasívne nástroje. Kritériom tohto rozdelenia je obsah týchto nástrojov a miera aktivity a zapojenia klienta do procesu ich uplatňovania. Aktívne nástroje zapájajú klienta a vyžadujú z jeho strany istú mieru spolupráce. Naopak pasívne nástroje sú postavené na jednostrannej aktivite probačného a mediačného úradníka a klientovu účasť priamo nevyžadujú.

Kľúčovým aktívnym nástrojom je profesionálny rozhovor. Aktívne nástroje majú interaktívnu povahu a predpokladom ich využitia je osobný kontakt s klientom a proces vzájomnej komunikácie. Využitie aktívnych nástrojov umožňuje zapojiť klienta do procesu riešenia trestnej veci, zohľadniť jeho špecifické potreby, záujmy a možnosti a spolupracovať s klientom na tvorbe riešení.

⁴⁷ Zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch. § 6 a Zákon č. 257/2000 Z. z. o probační a mediační službách. § 7.

⁴⁸ Zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch. § 7 a Zákon č. 257/2000 Z. z. o probační a mediační službách. § 9.

Aktívny nástroj slúži k naplňovaniu špecifických konceptov PMS s ohľadom na riešenie príčin a následkov trestného konfliktu, individuálneho prístupu k jednotlivým prípadom, motiváciu obvinených prijať zodpovednosť za spáchaný trestný čin a satisfakcia poškodených. Majú charakter procesu, prinášajú možnosť nových pohľadov, zmeny postojov klientov a vytvárajú potenciál pre efektívne riešenie jednotlivých prípadov.

Pasívnymi nástrojmi rozumieme jednostranné aktivity probačných a mediačných pracovníkov, t.j. sú vykonávané pracovníkmi PMS bez súčinnosti s klientom. Využitie pasívnych nástrojov PMS smeruje predovšetkým k osobe obvineného, u poškodeného je možnosť ich využitia úplne minimálna. Tiež vzhľadom k osobe obvineného je nutné mať na pamäti zásadu prezumpcie nevinoty a k pasívnymi nástrojom siahť až v súvislosti so zaistením výkonu rozhodnutia vo veci, ktoré nariadil sudca alebo prokurátor.

Pasívne nástroje nemajú interaktívny charakter a prejavujú sa statickými úkonmi PMS, ich výstupom je získanie informácie alebo potvrdenie určitej skúsenosti. Práve pre túto jednostrannosť je ich využitie nutné podmieňovať dodržovaním etických princípov, tzn. klient musí byť o možnosti ich použitia poučený, musia byť použité s vedomím klienta alebo o ich použití musí byť informovaný. Medzi pasívne nástroje patrí poskytovanie informácií, vedenie dokumentácie a spisov, overovanie a získavanie informácií o klientovi z ďalších zdrojov bez súčinnosti s klientom.⁴⁹

2.2 Organizácia Probačnej a mediačnej služby

V nasledujúcej podkapitole chceme poukázať na Probačnú a mediačnú službu SR a ČR z hľadiska organizácie. Podľa nášho názoru, práve v tejto oblasti Probačnej a mediačnej služby sa ukazujú najmarkantnejšie rozdiely medzi oboma krajinami. Organizačný poriadok v Českej republike je rozpracovaný do najmenších detailov, dokonca ho zastrešuje samostatný predpis – Organizačný poriadok Probačnej a mediačnej služby, ktorý bližšie popíšeme v nasledujúcej podkapitole. V danom predpise sú detailne rozpracované jednotlivé organizačné úseky Probačnej a mediačnej služby s podrobným popisom úloh a povinností každého zamestnanca. Žiaľ pri skúmaní Probačnej a mediačnej služby Slovenskej republiky sme sa so žiadnym podobným predpisom nestretli, ani pri detailnom

⁴⁹DOUBRAVOVÁ, D. a kol. Příručka pro probaci a mediaci. 2001. D 4. s. 1-2.

skúmaní dostupných informačných zdrojov sa nám nepodarilo nájsť nejaký ucelený organizačný poriadok Probačnej a mediačnej služby.

Pre lepší prehľad teraz uvedieme rozdiely v číslach. Česká republika evidovala k 31. 12. 2009 cca 10,2 milióna obyvateľov a na tento počet pripadá k marcu 2010 cca 400 probačných a mediačných úradníkov. Probačným a mediačným úradníkom bolo k 31. 12. 2009 celkovo pridelených približne 26 tisíc spisov.⁵⁰

Slovenská republika evidovala k 31. 12. 2009 cca 5,4 milióna obyvateľov a na tento počet pripadá k marcu 2010 cca 80 probačných a mediačných úradníkov. Probačným a mediačným úradníkom bolo k 31. 12. 2009 pridelených približne 7 tisíc spisov.⁵¹

Podľa našej mienky je práve nízky počet probačných a mediačných úradníkov veľké negatívum slovenského Probačného a mediačného úradu vzhľadom k počtu pridelených spisov, ktorý každým rokom rastie. Určite by sme si ako krajina mali vziať inšpiráciu od našich susedov a tento značný nedostatok sa snažiť odstrániť čo najskôr.

2.2.1 Organizácia a riadenie Probačnej a mediačnej služby SR a ČR

Organizačný poriadok Probačnej a mediačnej služby je jej základnou organizačnou normou, vydanou v súlade so zákonom č 257/2000 Z. z. o Probačnej a mediačnej službe. Organizačný poriadok upravuje riadenie a organizáciu PMS, stanovuje jej vnútorné a vonkajšie vzťahy a náplň činnosti jednotlivých organizačných útvarov, a je záväzný pre všetkých zamestnancov Probačnej a mediačnej služby Českej Republiky.⁵²

Probačná a mediačná služba sa člení na:

- riaditeľstvo so sídlom v Prahe
- strediská pôsobiace v sídlach okresných súdov

Ústredným orgánom štátnej správy pre probáciu a mediáciu je Ministerstvo spravodlivosti Českej Republiky. V čele Probačnej a mediačnej služby stojí riaditeľ, oprávnený konať jej

⁵⁰ Komentár k štatistickému vyhodnoteniu činnosti stredísk Probačnej a mediačnej služby v Českej republike za rok 2009. Dostupné na: http://www.pmscr.cz/download/010109_311209_Komentar_ke_statistickemu_vyhodnoceni_PMS_CR.doc

⁵¹ Ministerstvo spravodlivosti. Interný materiál: Prehľad činnosti probácie a mediácie v Slovenskej republike za rok 2009.

⁵² Organizační řád Probační a mediační služby. Čl. 1. Dostupné na: http://www.pmscr.cz/download/03_ORGANIZACNI_RAD_PMSCR_aktual_010208.doc.

menom vo všetkých záležitostiach a zastupovať ju navonok. Riaditeľ a menuje a odvoláva minister spravodlivosti.⁵³

Riaditeľ riadi, organizuje a kontroluje činnosť Probačnej a mediačnej služby a zodpovedá za ňu ministrovi spravodlivosti. Riaditeľ má výlučnú právomoc:

- rozhodovať o vnútornom členení stredísk a riaditeľstiev
- schvaľovať rozpočet
- navrhovať ministrovi spravodlivosti menovanie a odvolávanie vedúcich stredísk a menovať a odvolať zástupcu riaditeľa a ostatných vedúcich zamestnancov
- zriaďovať a rušiť poradné orgány, komisie a kontrolné útvary, menovať a odvolať ich členov
- vydávať interné normy
- riešiť sťažnosti podané proti postupu zamestnancov
- uzatvárať zmluvy s právnickými a fyzickými osobami
- rozhodovať o ďalších záležitostiach, ktoré si v rámci zákonných právomocí vyhradí
- zodpovedá za všetky úlohy spojené s vedením a výkonom štátnej správy PMS, odbornú činnosť, zaistenie ochrany a obrany, ochrana osobných informácií atď.⁵⁴

Riaditeľ priamo riadi:

- sekretariát riaditeľa – zaisťuje komplexné sekretárske služby, organizuje pracovné porady, pripravuje podklady pre riaditeľa, eviduje úlohy zadané vedúcim zamestnancom a ich plnenie, vedie korešpondenciu, vedie archív. Sekretariát zabezpečuje styk riaditeľa s ministrom spravodlivosti a ostatnými orgánmi štátnej správy, štátnymi i neštátnymi organizáciami, odbornými ústavmi a pod., a rovnako tak s masmédiami.
- Oddelenie pre verejné a medzinárodné vzťahy – oddelenie zaisťuje a pripravuje odborné a ďalšie materiály určené pre prezentáciu v masmédiách, odbornú a laickú verejnosť. Sleduje a eviduje publikačnú činnosť, uskutočňuje odborné rešerše kníh, časopisov a ďalších publikačných materiálov. Vytvára, eviduje a aktualizuje

⁵³ Organizační řád Probační a mediační služby. Čl. 2. Dostupné na: http://www.pmscr.cz/download/03_ORGANIZACNI_RAD_PMSCR_aktual_010208.doc.

⁵⁴ Organizační řád Probační a mediační služby. Čl. 6. Dostupné na: http://www.pmscr.cz/download/03_ORGANIZACNI_RAD_PMSCR_aktual_010208.doc.

knižnicu odborných publikácií, periodík a pod. vrátane ich distribúcie a sprístupnenia pre zamestnancov PMS. Pravidelne uskutočňuje a predkladá monitoring tlače a zabezpečuje jeho prípadnú distribúciu na ďalšie pracovisko. Spolupracuje s domácimi i zahraničnými inštitúciami činnými v oblasti probácie, mediácie a sociálnej práce v trestnom konaní a sociálnych službách – rozvíja medzinárodnú spoluprácu v tejto oblasti. Sprostredkováva preklady cudzojazyčných odborných textov a tlmočnicke služby. Úzko spolupracuje s úsekom pre probáciu a mediáciu.

- Úsek zástupcu riaditeľa pre ekonomicko-správne záležitosti – úsek plní úlohy v oblasti personálnych záležitostí, v oblasti hospodárenia so zvereným majetkom štátu a zabezpečuje materiálno technické podmienky pre činnosť PMS. Zahŕňa: oddelenie personálnych činností, oddelenie ekonomiky a správy majetku a oddelenie informatiky.
- Úsek zástupcu riaditeľa pre mediáciu a probáciu – úsek plní úlohy v oblasti koordinácie, spolupráce a metodickej súčinnosti PMS s orgánmi Polície ČR, štátnymi zastupiteľstvami, súdmi a Väzenskou službou ČR. Vyvíja koncepčnú, analytickú a metodickú činnosť, organizuje a zabezpečuje vzdelávanie zamestnancov, zodpovedá za legislatívne aktivity PMS. Zahŕňa: oddelenie pre koncepčné, analytické a metodické činnosti, oddelenie pre vzdelávanie a oddelenie riadenia krajov.
- Stredisko – je základným článkom pre výkon probačných a mediačných činností v priebehu trestného konania v rozsahu danom zákonom o Probačnej a mediačnej službe, trestným poriadkom, trestným zákonom, prípadne ďalšími normami. Stredisko uskutočňuje probačnú a mediačnú činnosť na základe pokynov orgánov činných v trestnom konaní; podieľa sa na vyhľadávaní prípadov vhodných pre uplatnenie probácie alebo mediácie; vytvára predpoklady a vypracováva podklady pre uplatnenie niektorého zo zvláštnych druhov trestného konania alebo aby mohol byť uložený a vykonaný trest nespojený s odňatím slobody; uskutočňuje mediáciu medzi obvineným a poškodeným a z priebehu a výsledkov tejto činnosti pripravuje podklady pre štátne zastupiteľstvá a súdy; zaisťuje výkon rozhodnutia súdu, predovšetkým uskutočňuje probačný dohľad nad odsúdeným (prepusteným z výkonu trestu) v skúšobnej dobe, dohľad nahradzujúci väzbu, dohliada nad plnením stanovených obmedzení a povinností. Zaisťuje, koordinuje a kontroluje

výkon trestu všeobecne prospešných prác, za tým účelom spolupracuje s obcami a všeobecne prospešnými organizáciami. Motivuje obvinených resp. páchatel'ov k vedeniu poriadneho života, k aktívnemu riešeniu následkov, ktoré svojím konaním spôsobili. Spolupracuje s orgánmi Polície ČR, štátnymi zastupiteľstvami, súdmi a orgánmi sociálno právnej ochrany a ďalšími štátnymi i neštátnymi organizáciami. Stredisko plní úlohy súvisiacimi s prevenciou trestnej činnosti.⁵⁵

Ako sme už v úvode tejto podkapitoly spomínali, Probačná a mediačná služba Slovenskej Republiky nemá žiadny ucelený organizačný poriadok. Ústredným orgánom štátnej správy pre probáciu a mediáciu je Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej Republiky. V rámci ministerstva spravodlivosti vznikla sekcia trestného práva, ktorej riadením je poverený generálny riaditeľ, ktorého menuje a odvoláva Minister spravodlivosti.

Sekcia trestného práva plní úlohy v oblasti legislatívy trestného práva hmotného a procesného a pre oblasť väzenstva, zabezpečuje plnenie úloh prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti, koncepčne a metodicky riadi a usmerňuje výkon probácie a mediácie vo veciach prejednávaných v trestnom konaní, preskúmava zákonnosť právoplatných rozhodnutí súdov v trestných veciach a v odôvodnených prípadoch vypracúva sťažnosti pre porušenie zákona, vybavuje sťažnosti občanov v trestných veciach, sleduje včasnosť, plynulosť a dôstojnosť konania v trestných veciach, vypracúva návrhy na zjednotenie súdnej praxe v trestných veciach, pripravuje podklady pre rozhodnutie prezidenta republiky v konaní o udelení milosti po podaní obžaloby, vykonáva analytickú a kontrolnú činnosť v oblasti väzenstva.

Sekcia trestného práva sa člení na oddelenie dohľadu nad trestným súdnictvom a milosťou, oddelenie dohľadu nad výkonom trestu odňatia slobody a výkonom väzby, oddelenie kriminológie a prevencie kriminality a oddelenie probácie a mediácie.

Oddelenie probácie a mediácie plní nasledujúce úlohy:

- plní úlohy súvisiace s výkonom probácie a mediácie na okresných súdoch,
- v rozsahu svojej vecnej pôsobnosti sa podieľa na tvorbe súdnych tlačív a formulárov pre probačných a mediačných úradníkov,

⁵⁵ Organizační řád Probační a mediační služby. Čl. 7. Dostupné na: http://www.pmscr.cz/download/03_ORGANIZACNI_RAD_PMSCR_aktual_010208.doc.

- vyhodnocuje rezortnú štatistiku a výkazníctvo v oblasti probácie a mediácie a na základe jej analýzy navrhuje príslušné opatrenia,
- v rozsahu svojej vecnej pôsobnosti sleduje a vyhodnocuje pracovnú zaťaženosť probačných a mediačných úradníkov a spolupracuje s odborom rezortných ľudských zdrojov pri návrhoch na určenie počtu miest probačných a mediačných úradníkov,
- vypracúva návrhy na zjednotenie praxe v oblasti probácie a mediácie,
- v rozsahu svojej vecnej pôsobnosti pre aplikácie v rámci centrálného informačného systému v spolupráci so sekciou justičnej informatiky a štatistiky vypracováva metodiku, zabezpečuje konzultácie a školenia v oblasti metodiky,
- v spolupráci s Justičnou akadémiou pripravuje podklady na vzdelávanie probačných a mediačných úradníkov,
- vypracúva koncepčné a metodické materiály v oblasti probácie a mediácie,
- z hľadiska svojej vecnej pôsobnosti sa podieľa na tvorbe návrhov všeobecne záväzných právnych predpisov a IRA.

Oddelenie dohľadu nad trestným súdnictvom a milosťou plní nasledovné úlohy:

- plní úlohy súvisiace s organizačnou výstavbou súdov a organizáciou práce na trestných oddeleniach súdov,
- sleduje včasnosť, plynulosť a dôstojnosť konania v trestných veciach, zistené nedostatky signalizuje príslušným orgánom a dáva návrhy na ich odstránenie,
- na základe podnetov preskúmava zákonnosť právoplatných rozhodnutí súdov v trestných veciach a v odôvodnených prípadoch vypracúva dovolanie,
- na nedostatky zistené pri preskúvaní právoplatných rozhodnutí upozorňuje predsedov súdov,
- vypracúva návrhy na zjednotenie súdnej praxe v trestných veciach, a plní mnoho ďalších úloh.

Oddelenie dohľadu nad výkonom trestu odňatia slobody a výkonom väzby plní tieto úlohy:

- vykonáva dohľad nad výkonom trestu odňatia slobody a výkonom väzby podľa všeobecne záväzných právnych predpisov a na základe rozhodnutia ministra,
- spolupracuje s prokuratúrou, národnými a nadnárodnými kontrolnými a humanitárnymi inštitúciami na úseku ochrany ľudských práv v miestach výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody, apod.

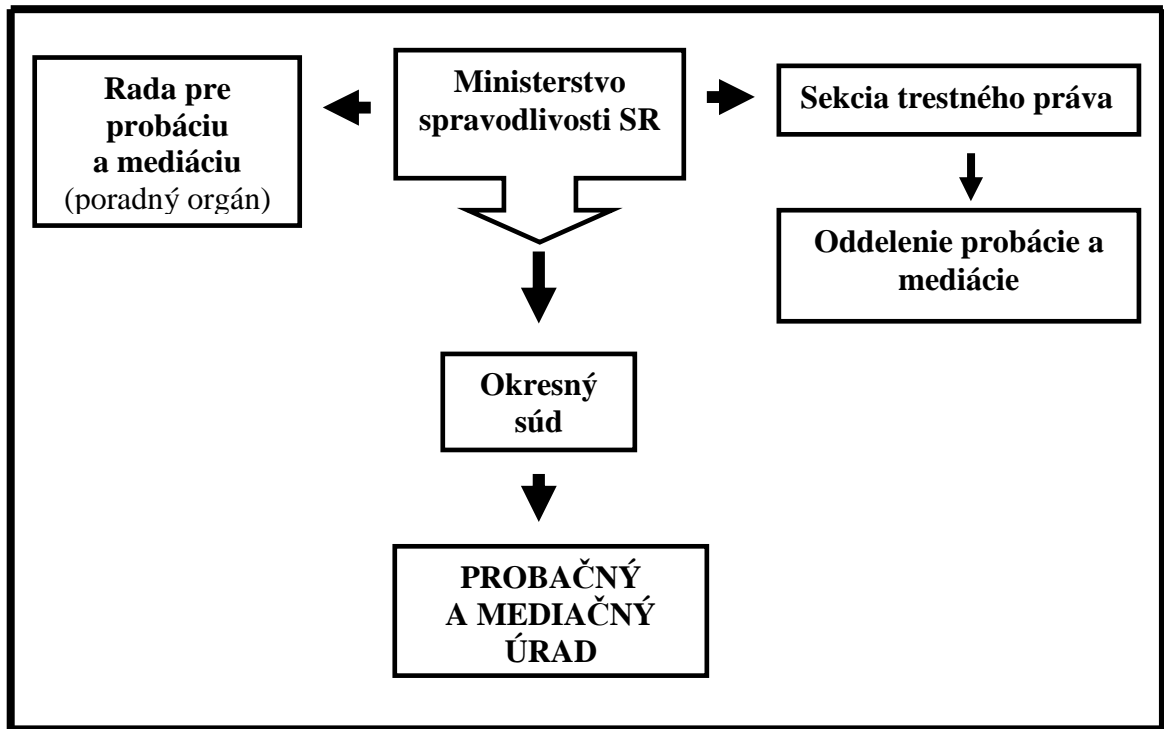
Oddelenie kriminológie a prevencie kriminality plní nasledovné úlohy:

- zaoberá sa výskumnou, študijnou a analytickou činnosťou v oblasti trestného práva,
- zaoberá sa otázkami trestnej a bezpečnostnej politiky a kontroly kriminality z hľadísk trestnej represie a prevencie,
- skúma prejavy a príčiny kriminality a prognózuje jej vývoj a s ňou súvisiace sociálno- patologické javy,
- pripravuje v spolupráci s Radou vlády Slovenskej republiky pre prevenciu kriminality návrhy opatrení na zabezpečovanie úloh v oblasti predchádzania trestnej a inej protispoločenskej činnosti vrátane vzniku ich príčin,
- vykonáva aplikovaný penologický výskum v súčinnosti s Generálnym riaditeľstvom Zboru väzenskej a justičnej stráže, atď.⁵⁶

2.2.2 Organizačná štruktúra Probačnej a mediačnej služby SR a ČR

Ako sme už uviedli v predchádzajúcej kapitole organizačná štruktúra Probačnej a mediačnej služby v Slovenskej republike ako taká vôbec neexistuje. Probačná a mediačná služba spadá pod právomoc Ministerstva spravodlivosti SR a teda jeho hlavným riadiacim orgánom je Minister spravodlivosti SR. V rámci Ministerstva spravodlivosti SR bola zriadená sekcia trestného práva, pod ktorú patrí i oddelenie probácie a mediácie. Pre lepší prehľad uvádzame obrázok organizačnej štruktúry Probačného a mediačného úradu Slovenskej republiky. V prílohách je k náhľadu uvedená organizačná štruktúra i z iného pohľadu.

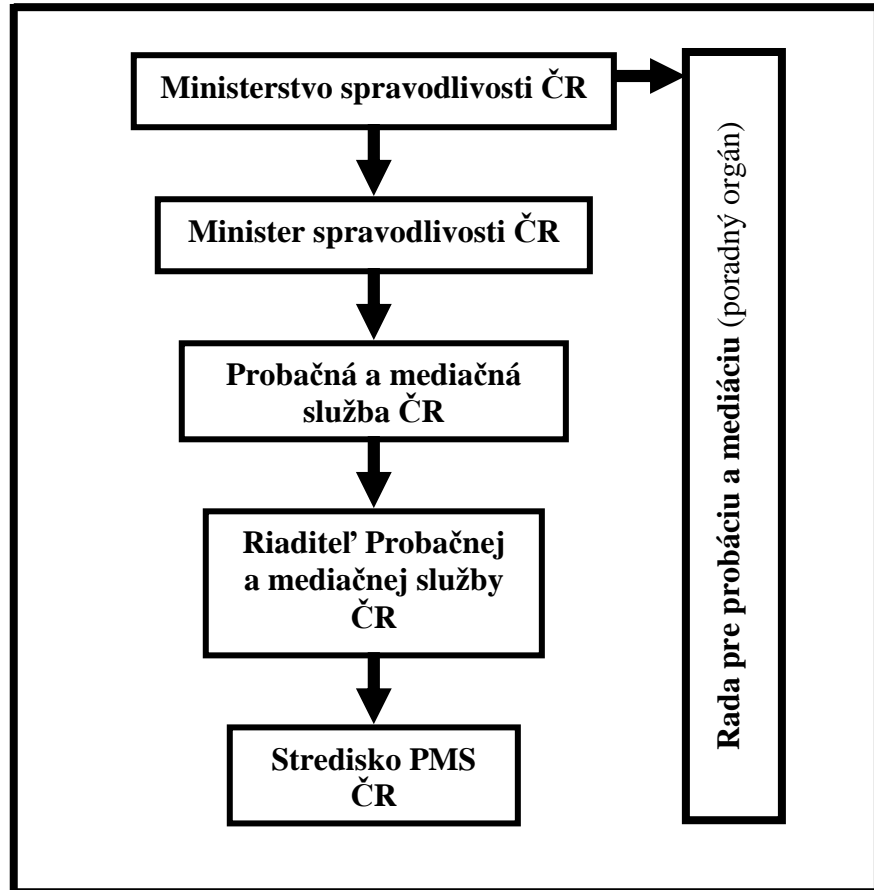
⁵⁶ Sekcia trestného práva. [online]. 2006, [cit. 2010-01-25]. Dostupné na internete: <http://www.justice.gov.sk/wfn.aspx?pg=16&htm=h0/h03/h031.htm#top>.

Obrázok 1 Organizačná štruktúra Probačného a mediačného úradu Slovenskej republiky⁵⁷

Keď hovoríme o oblastiach Probačnej a mediačnej služby, z ktorých by sme si ako mladší vykonávateľ probácie a mediácie mali brať príklad od našich susedov, musíme sem zahrnúť bezpochyby i organizačnú štruktúru Probačnej a mediačnej služby. Keď sa pozrieme na organizačnú štruktúru českej Probačnej a mediačnej služby je dokonale prepracovaná a čo je ešte dôležitejšie aj na základe tejto štruktúry funguje. Čo sa týka opisu organizačnej štruktúry, túto sme už spomínali v predchádzajúcej kapitole, preto teraz pre lepší prehľad uvedieme skrátenú verziu tejto organizačnej štruktúry a kompletnú verziu pre jej dosť veľký rozsah uvedieme v prílohách.

⁵⁷ Zdroj: LULEI, M. – GALBAVÝ, E: Slovakia. In: Probation in Europe. 2008. s 944.

Obrázok 2 Organizačná štruktúra Probačnej a mediačnej služby Českej republiky

2.3 Činnosť Probačnej a mediačnej služby

Probačná a mediačná služba pri svojej činnosti vychádza z princípov tzv. Restoratívnej – obnovujúcej justície, ktorá vyváženým spôsobom hľadá prijateľné riešenie pre všetky strany sporu v súvislosti s trestným konaním.

Či už hovoríme o Probačnej a mediačnej službe Slovenskej alebo Českej republiky ich úloha je rovnaká pre obe krajiny a to poskytovať mediáciu a zaisťovať probáciu v rámci trestného konania. Pri svojej činnosti je v bezprostrednom kontakte nie len s obvineným, poškodeným a osobami z ich bezprostredného sociálneho okolia, ale pochopiteľne tiež z orgánmi činnými v trestnom konaní a spolupracuje rovnako s ďalšími subjektmi, ktoré sa podieľajú na procese naplňovania trestnej spravodlivosti.⁵⁸ Činnosti Probačnej a mediačnej

⁵⁸ Jedná sa predovšetkým o subjekty vymedzené v § 5 odst. 1 a 2 zákona 257/2000 Z. Z. o probačnej a mediačnej službe a § 4 odst. 1 zákona 550/2003 o probačných a mediačných úradníkoch.

služby prebiehajú v jednotlivých fázach trestného konania, začínajúc z pravidla až zahájením trestného konania a končiac rozhodnutím a jeho výkonom.

Z hľadiska praktického postupu a profesionálnych zásad práce Probačnej a mediačnej služby hrá významnú úlohu práve skutočnosť, či už bolo vo veci súdom alebo štátnym zástupcom rozhodnuté. Táto skutočnosť je významná predovšetkým z hľadiska podstaty zapojenia obvineného do kontaktu s Probačnou a mediačnou službou, charakteru poskytovaných služieb, ich princípov a v neposlednej rade významu výsledkov činnosti PMS v trestnom konaní. Z tohto dôvodu budeme pre ďalší popis aktivít PMS a praktických postupov v rámci probačných a mediačných aktivít rozlišovať činnosť Probačnej a mediačnej služby v štádiu pred rozhodnutím súdu a činnosti v štádiu po rozhodnutí súdu.⁵⁹

Štádium pred rozhodnutím súdu

Činnosti PMS v štádiu pred rozhodnutím síce prebieha v rámci trestného konania, napriek tomu sa neodvíja od konkrétneho rozhodnutia súdu alebo štátneho zástupcu. V tomto štádiu konania spočíva zákonná funkcia PMS predovšetkým v objasňovaní príčin trestného činu a v urovnaní sporu medzi poškodeným a obvineným. V neposlednej rade vytvára predpoklady k tomu, aby vec mohla byť vo vhodných prípadoch prejednávaná v niektorých zo zvláštnych druhov konania alebo mohol byť uložený trest nespojený s odňatím slobody a väzba bola nahradená iným opatrením. Pred rozhodnutím súdu sa PMS usiluje predovšetkým o hľadanie spôsobu, ako sa klienti – obvinený a poškodený, zapoja do procesu riešenia trestného prípadu a prostredníctvom výstupov z mediačnej a probačnej činnosti sa podieľa na príprave podkladov pre rozhodnutie súdu.

U obvineného sa jedná predovšetkým o hľadanie príležitostí a podnetov pre jeho vlastnú aktivitu k riešeniu následkov trestnej činnosti, a tiež o pochopení okolností, ktoré ho priviedli ku konfliktu so zákonom. Súčasne je zoznámený s možnosťami alternatívnych spôsobov riešenia trestných vecí, a tiež s priebehom trestného konania. U poškodeného sa jedná predovšetkým o hľadanie možností ako zmierniť škody ľudské i materiálne, ktoré mu boli spôsobené, o poskytnutí príležitosti pre ujasnenie si spôsobu vlastného odškodnenia a o ponuky, či sa chce aktívne podieľať na riešení. Súčasne je zoznámený s možnosťami alternatívnych spôsobov riešenia trestných vecí, a tiež s priebehom trestného

⁵⁹ DOUBRAVOVÁ, D. a kol. Příručka pro probaci a mediaci. 2001. D 3. s. 1.

konania. Neoddeliteľnou súčasťou činností a aktivít PMS v štádiu pred rozhodnutím je práca s bezprostredným sociálnym okolím obvineného a poškodeného.⁶⁰

Podľa nášho názoru ďalší priestor pre pôsobenie Probačnej a mediačnej služby je mediačná činnosť. Mediácia v štádiu pred rozhodnutím môže mať podobu priameho či nepriameho mediačného jednania. Priama mediácia spočíva v osobnom stretnutí poškodeného a obvineného za účasti pracovníka PMS v roli mediátora. V priebehu prípravných individuálnych i spoločných stretnutí uľahčuje mediátor klientom vzájomnú komunikáciu, vyváženým prístupom im pomáha pri vyjasňovaní právnych informácií, sporných tém a podporuje oboch v aktívnom hľadaní vzájomne prospešného riešenia celého prípadu. O nepriamej forme mediácie hovoríme v situácii, kedy sa obvinený a poškodený z rôznych dôvodov spoločne nestretnú, ale k riešeniu následkov trestnej činnosti dochádza sprostredkované v rámci opakovaných individuálnych stretnutí s mediátorom. Využitie mediácie ako metódy mimoprocesného sprostredkovania riešenia sporu v rámci trestného konania v priamej či nepriamej podobe je podmienené výslovným súhlasom oboch sporných strán. O výsledku priamej či nepriamej mediácie je informovaný štátny zástupca a sudca, ktorý túto informáciu využije ako podklad pre svoje rozhodnutie vo veci, cieľom mediácie je dosiahnutie takého riešenia, ktoré bude mať význam pre rozhodovanie v trestnom konaní.⁶¹

Probačná a mediačná služba môže ďalej v priebehu prípravného konania na základe kontaktu s obvineným a poškodeným pripravovať písomné podklady, ktoré prinášajú informácie o sociálnej situácii obvineného, okolnostiach, ktoré ho priviedli do sporu so zákonom, jeho postoji k riešeniu škôd, ktoré spôsobil, a tiež o postoji poškodeného, jeho záujmoch a potrebách v rámci kompenzovaní škôd, ktoré mu boli spôsobené. Tieto informácie sú súčasťou trestného spisu a pokiaľ nebude možné uplatniť niektorú z foriem odklonu, alebo nebude možné vec mediovat', môžu byť tieto podklady veľmi užitočné štátnemu zástupcovi napr. pre návrh ochranných opatrení alebo trestu, a tiež súdu už pri predbežnom pojednávaní obžaloby, alebo pri rozhodovaní o uložení alternatívneho trestu a jeho konkrétnej náplne. V tejto fáze obstarávania podkladov sa hovorí o tzv. probačnej správe pred rozhodnutím. Medzi kľúčové činnosti PMS pred rozhodnutím súdu patrí v neposlednom rade tiež vytváranie podmienok pre rozhodnutie o podmienenom zastavení trestného stíhania, alebo pre schválenie narovnania, predovšetkým prerokovanie

⁶⁰ DOUBRAVOVÁ, D. a kol. Příručka pro probaci a mediaci. 2001. D 3. s. 1-2.

⁶¹ DOUBRAVOVÁ, D. a kol. Příručka pro probaci a mediaci. 2001. D 3. s. 2-3.

a uzatvorenie dohody medzi obvineným a poškodeným o náhrade škody, alebo dohody o narovnaní, prípadne podmienok pre ďalšie takéto procesné postupy či tresty nespojené s odňatím slobody.⁶²

Štádium po rozhodnutí súdu

Základný rámec v tomto štádiu pre pôsobenie Probačnej a mediačnej služby predstavuje rozhodnutie súdu alebo štátneho zástupcu, od ktorého sa odvíja rámec činností, ktoré PMS v danom prípade vykonáva. Jedná sa o činnosti, ktoré sú vykonávané s cieľom zaistiť úspešnú a efektívnu realizáciu rozhodnutia.

V štádiu po rozhodnutí zaujíma z pochopiteľných dôvodov rozhodujúce miesto predovšetkým probácia, ktorá spočíva v bezprostrednom zaistení rozhodnutia, zahrňuje v sebe prvky dohľadu alebo ďalších obmedzení, povinností a záväzkov obvineného. Pôsobenie voči obvineným je zo strany PMS spojené s prvkom prinútenia, ktoré je dané povahou rozhodnutia vo veci. V rozhodnutí sa rovnako uvádzajú následky pri nedodržaní stanovených podmienok a povinností a nerešpektovanie obmedzení pre obvineného.⁶³ PMS za účelom zaistenia výkonu týchto rozhodnutí poskytuje obvinenému odborné vedenie a pomoc, sleduje a kontroluje jeho správanie a spolupracuje s rodinnými a sociálnym prostredím, v ktorom obvinený žije a pracuje, s cieľom, aby v budúcnosti viedol poriadny život.

Základnou charakteristikou pôsobenia PMS v oblasti probácie je spojenie represívnej zložky so zložkou podpornou a motivačnou. Pracovníci PMS sú pri kontakte s klientmi viazaní obsahom a povahou daného rozhodnutia. Volené postupy a metódy kontroly, ktoré sú uplatňované, nesmú rozsah takéhoto rozhodnutia prekročiť. Aj keď je kontrola a dohľad významným prvkom uplatňovania a vymáhania účelu daného rozhodnutím, jej efekt sa posilňuje práve kombináciou s prvkami pomoci a otvorenej spolupráce s klientom.

Pri zaisťovaní probácie v štádiu po rozhodnutí sa venuje pozornosť tiež poškodenému, ktorý sa informuje o skutočnosti, že v danom prípade PMS začala svoju činnosť a v prípade jeho záujmu ho bude informovať o povahe a zmysle uloženého rozhodnutia a metódach, ktoré sa za týmto účelom budú používať. Vo vhodných prípadoch je probačný a mediačný úradník v kontakte s poškodeným ohľadne otázky náhrady škody alebo mu

⁶² ROZUM, J. Činnosti probační a mediační služby z pohľadu restoratívnej justice. In. Restoratívnej justice, Sborník příspěvků a dokumentů. 2003. s. 33.

⁶³ Môže sa jednať o pokračovanie v trestnom stíhaní, rozhodnutie o uložení trestu, premena trestu, rozhodnutie o výkone trestu alebo jeho zvyšku.

môže sprostredkovať ďalšie sociálne služby, ktoré mu poskytnú pomoc a podporu pri vyrovnávaní sa s ťažkou psychickou alebo sociálnou situáciou spôsobenou trestným činom. Tieto kroky PMS by mali prispieť u poškodených k obnove pocitu bezpečia a dôvery v systém spravodlivosti a sociálnej integrity.⁶⁴

2.3.1 Špecifické úlohy Probačnej a mediačnej služby SR a ČR

Špecifické úlohy Probačnej a mediačnej služby sú činnosti vyjadrujúce určité princípy či priority práce, ktoré sú súčasne naplňované prostredníctvom všetkých vyššie uvedených činností a to ako pred rozhodnutím tak aj po rozhodnutí sudcu. Probačná a mediačná služba sa už z predmetu svojej činnosti podieľa predovšetkým na sekundárnej a terciálnej prevencii.

Probačná a mediačná služba pomáha odstraňovať následky trestného činu poškodeným a ďalším osobám, ktoré boli trestným činom dotknuté, súčasne prispieva k ochrane práv poškodených trestnou činnosťou. Ide tu predovšetkým o vyjadrenie zásady korešpondujúcej s princípmi restoratívnej justície. Probačná a mediačná služba svojou činnosťou prispieva k riešeniu trestného činu ako sociálnej udalosti a berie pri tom v úvahu nielen potreby obvineného, verejný záujem, ale tiež záujmy osôb, ktoré boli trestnou činnosťou poškodené a dotknuté. Klasickým spôsobom zohľadnenia záujmu poškodených je mediácia využívaná v rámci trestného konania. PMS túto zásadu plní tiež v probačných činnostiach, kde je stanovisku a pohľadu poškodeného venovaná pozornosť a ponuka kontaktu a služieb PMS je tiež k nemu smerovaná. Konkrétne sa môže jednáť o poskytnutie právnej informácie týkajúcej sa priebehu trestného konania, otázky náhrady škody a zohľadnenia stanoviska poškodeného v správe, ktorú probačný a mediačný úradník predkladá ako podklad pre rozhodnutie. Smerom k poškodeným môže PMS zohrať významnú úlohu tiež pri zaistení výkonu rozhodnutia, kedy ich informuje o podstate a podmienkach výkonu danej alternatívy a napomáha mu získať konkrétnu predstavu o tom, akým spôsobom je výkon rozhodnutia sudcu alebo prokurátora v praxi zaistený. Ak je to vhodné, ponúka poškodenému ďalšie informácie a služby, spravidla týkajúce sa riešenia následkov trestného činu a náhrady škody. Týmto krokom PMS prispieva jednak

⁶⁴ DOUBRAVOVÁ, D. a kol. Příručka pro probaci a mediaci. 2001. D 3. s. 4-5.

k posilneniu dôvery poškodeného v právny systém, ale tiež vytvára podmienky pre jeho aktívny vstup do procesu riešenia trestného konfliktu.

Probačná a mediačná služba venuje zvláštnu starostlivosť o mladistvých obvinených a obvinených vo veku blízkeho veku mladistvých a ku koordinácii sociálnych a terapeutických programov práce s obvinenými, predovšetkým ak ide o mladistvých a užívateľov omamných a psychotropných látok. Činnosť PMS s mladistvými páchatelmi a mladými dospelými má svoje špecifiká a na probačných a mediačných úradníkov sa kladú zvláštne požiadavky. Tie vyplývajú jednak z voľby metód práce a prístupu k tejto cieľovej skupine, ale tiež z potreby účelnej spolupráce s ďalšími subjektmi, ktoré sa na riešení problematiky mládeže podieľajú.⁶⁵

2.3.2 Poslanie Probačnej a mediačnej služby SR a ČR

Poslaním Probačnej a mediačnej služby je prispievať k naplňovaniu trestnej spravodlivosti, predovšetkým vytváraním podmienok pre uplatnenie alternatívnych postupov v trestnom konaní, zaistenie účinného výkonu alternatívnych trestov a nadobudnutí účinnej reakcie na spáchaný trestný čin. Za týmto účelom vykonáva PMS probáciu a mediáciu a podieľa sa na riešení sporov medzi obvinenými a poškodenými a svojimi činnosťami usiluje o urovnanie konfliktných stavov, obnovenie rešpektu k právnym normám v súvislosti s trestným konaním. Neoddeliteľnou súčasťou poslania PMS je prevencia a znižovanie rizík opakovania trestnej činnosti.⁶⁶ Probačná a mediačná služba na poli trestnej spravodlivosti usiluje o dosiahnutie týchto cieľov:

- Integrácia obvineného – Probačná a mediačná služba smeruje k začleneniu obvineného do života spoločnosti bez ďalšieho porušovania zákonov. Integrácia je proces, ktorý usiluje o obnovenie rešpektu obvineného k právnemu stavu spoločnosti, o jeho uplatnenie a sebarealizáciu.
- Participácia poškodeného – Probačná a mediačná služba sa snaží o zapojenie poškodeného do „procesu“ odškodnenia, riešenia následkov trestného činu a obnovenia jeho pocitu bezpečia a dôvery v systém trestnej spravodlivosti.

⁶⁵ DOUBRAVOVÁ, D. a kol. Příručka pro probaci a mediaci. 2001. D 3. s. 8-10.

⁶⁶ DOUBRAVOVÁ, D. a kol. Příručka pro probaci a mediaci. 2001. D 1. s. 1.

- Ochrana spoločnosti – Probačná a mediačná služba prispieva k ochrane spoločnosti účinným riešením konfliktných a rizikových stavov spojených s trestným konaním a efektívnym zaistením realizácie uložených alternatívnych trestov a opatrení.

Pri svojej činnosti postupujú pracovníci Probačnej a mediačnej služby podľa týchto zásad a princípov:

- Dôstojnosť jednania – spôsob práce s klientmi musí byť v súlade so základnými ľudskými právami a slobodami a musí rešpektovať ich dôstojnosť a autonómiu.
- Zákonnosť – postup pracovníkov služby pri výkone probácie a mediácie musí byť v súlade s príslušnými zákonmi.
- Primeranosť intervencie – miera zásahu pracovníka služby voči páchateľovi nesmie prekročiť rozsah a obsah právoplatného rozhodnutia súdu.
- Transparentnosť – snaží sa o dostatočnú informovanosť orgánov činných v trestnom konaní o priebehu práce s klientmi a poskytnutie zrozumiteľných informácií pre klientov o systéme a prostredí, v ktorom sa v dôsledku udalosti trestného činu ocitli.
- Individualizácia – postup práce s klientmi vychádza z ich individuálnych potrieb a záujmov a okolností prípadu.
- Včasnosť intervencie – snaží sa o kontakt s klientmi v čo najrannejšej fáze trestného konania.
- Vyváženosť – snaží sa o vyvážený prístup k potrebám a záujmom obvinených a poškodených a spoločnosti za účelom dosiahnutia vzájomne prijateľného riešenia prípadu.
- Motivácia – snaží sa o aktívny prístup a účasť klientov pri riešení následkov trestnej činnosti. Páchateľa podporuje pri hľadaní zdrojov a kompetencií, ktoré mu umožnia zmeniť doterajší vzorec správania, ktoré ho privádzali do konfliktu so zákonom. Poškodenému ponúka možnosť stať sa aktívnym subjektom, ktorý môže mať vplyv na podmienky a spôsob vlastného odškodnenia.⁶⁷

⁶⁷ ROZUM, J. Činnosti probační a mediační služby z pohľadu restoratívnej justice. In. Restoratívnej justice, Sborník příspěvků a dokumentů. 2003. s. 31.

3 METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA

Táto kapitola sa zaoberá výberom nástrojov pre zber a analýzu informácií, ktoré budú slúžiť na zodpovedanie hlavného výskumného cieľa, ktorým bolo zistiť názor probačných a mediačných úradníkov na súčasný stav Probačnej a mediačnej služby v ČR a v SR, a deskripciu negatív a aplikáciu možných vylepšení v našich podmienkach.

3.1 Predmet a cieľ výskumu

Predmetom nášho výskumu sú názory a pripomienky probačných a mediačných úradníkov zo Slovenska a z Česka na súčasný stav Probačnej a mediačnej služby a na výkon probácie a mediácie. Cieľom nášho výskumu bolo zistiť názory probačných a mediačných úradníkov a následne sa z ich odpovedí zamerať na deskripciu negatív a aplikáciu možných vylepšení v našich podmienkach, prípadne porovnať daný stav Probačnej a mediačnej služby a výkon probácie a mediácie v oboch krajinách a z toho vyvodit' určité závery, či už pozitívne alebo negatívne pre tú ktorú krajinu.

3.2 Použitá metodológia

„V praxi spoločenskovedného výskumu sa neraz ocitávame v situácii, keď sa výskumník musí obrátiť na viacerých odborníkov a oprieť sa o ich názory. Neraz ide o odhady, príp. prognózy budúceho vývoja príslušného sociálneho javu, sociálneho problému, alebo súčasného stavu.“⁶⁸

Pre náš výskum sme si zvolili výskumnú metódu Delfy alebo delfskú metódu. Charakterizovaním tejto metódy sa zaoberá viacero autorov. Švec ju zaraďuje do skupiny intuitívnych prognostických metód, Benčo ju opisuje ako expertíznu metódu, Ondrejkovič ju radí medzi expertné odhady a Šmálová, Križan a Kurucová medzi expertízno prognostické metódy.

⁶⁸ ONDREJKOVIČ, P. Úvod do metodológie spoločenskovedného výskumu, 2007, s. 162.

„Jej podstatu tvorí premyslene volený program opakovaného systematického porovnávania prognóz expertov rôznych profesií s cieľom postupného poznávania prevažujúcich názorov.“(Švec, 1998, s. 206). „Metóda vychádza z predpokladu, že expert dokáže lepšie predpovedať budúcnosť sledovaného - sociálneho javu, ako človek, ktorý nepracuje v danej oblasti ľudskej činnosti.“(Ondrejko, 2007, s. 162). Metóda sa realizuje prostredníctvom premyslene voleného systému otázok v skúmanej oblasti, ktoré sa kladú zvolenej skupine expertov formou dotazníka alebo osobným rozhovorom, aby sa zistila ich individuálna mienka, pričom jednotliví experti neprichádzajú do vzájomných osobných kontaktov.⁶⁹ „Základom tejto techniky je anonymita a konsenzus. Anonymita v tejto metóde znamená, že názory skupiny sa nedajú priradiť k ich jednotlivým pôvodcom.“(Ondrejko, 2007, s. 163). Anonymita respondentov sa dosahuje pomocou dotazníkov, ktoré sú posielané poštou respektíve iným spôsobom formalizovanej komunikácie. Optimálna veľkosť expertnej skupiny pre delfskú metódu je 10 – 20 expertov.⁷⁰ Delfská metóda je charakteristická niekoľkými základnými etapami:

- Voľba expertov – zvolia sa experti v príslušnom odbore. Najčastejšie ich určujú členovia skupiny tak, že najznámejší odborníci na požiadanie navrhnu nomináciu. Optimálny počet respondentov je 10 až 20 osôb.
- Metóda pozostáva z viacerých „kôl“, v ktorých sa výskumník obracia na zbor expertov so svojimi otázkami spravidla vo forme dotazníka, menej často v štandardizovanom rozhovore. Odpovede sa porovnávajú a formulačne zjednocujú, najčastejšie návrhy sa zaraďujú do druhého dotazníka.
- V druhom kole výskumník predloží respondentom - expertom zoznam názorov, stanovísk a postojov k sledovanému problému, alebo sociálnemu javu. Respondenti majú uviesť dôvody a argumenty, ktorými majú zdôvodniť svoje stanovisko.
- V treťom kole výskumník žiada respondentov, aby podľa názorov väčšiny (v druhom kole) potvrdili, alebo revidovali svoj názor. Súčasne ich požiada, aby uviedli argumenty v prípade, že nesúhlasia s názorom väčšiny.

⁶⁹ ŠVEC, Š. a kol.. Metodológia vied o výchove. Kvantitatívno-scientické a kvalitatívno-humanitné prístupy, 1998. s 206.

⁷⁰ ŠVEC, Š. a kol.. Metodológia vied o výchove. Kvantitatívno-scientické a kvalitatívno-humanitné prístupy, 1998. s 206.

- Štvrté kolo je analogické tretiemu a výskumník k nemu pristupuje iba v prípade, ak sa v treťom kole nepodarilo dosiahnuť súhlas väčšiny respondentov.
- V závere výskumu je nevyhnutné, aby výskumník poďakoval expertom, ocenil ich ochotu spolupracovať, príp. uvádzal ich spoluautorstvo vo výskume v adekvátnom podiele, pravda, iba s výslovným súhlasom príslušných expertov.⁷¹

3.3 Organizácia a priebeh výskumu

Náš výskum sme realizovali v nasledujúcich etapách:

Prípravná etapa – v tejto etape sme sa zamerali na štúdium odbornej metodologickej literatúry. Pripravili sme dotazník, ktorý obsahoval päť otvorených otázok a snažili sme sa zistiť možnosti realizácie výskumu.

Zber empirických údajov – ťažiskovou metódou, ktorú sme využili na získanie potrebných údajov, bola metóda exploratívna, a to dotazník. Pre dotazník sme sa rozhodli z toho dôvodu, že dotazníková technika nám umožní získať veľké množstvo údajov, ktoré majú k podstate skúmaného javu hlavne deskriptívny charakter.⁷² Dotazník bol zostavený z piatich otvorených otázok, ktoré sa priamo zameriavali na hlavné oblasti diplomovej práce. Výskumné otázky:

Otázka č. 1: *Čo v súčasnosti považujete za najväčší legislatívny problém pri výkone Probačnej a mediačnej služby?*

Otázka č. 2: *Vymenujte tri z vášho pohľadu najväčšie nedostatky v rámci pracovných podmienok probačných a mediačných pracovníkov/čok.*

Otázka č.3: *Aký je Váš názor na užitočnosť súčasného vzdelávania probačných a mediačných úradníkov/čok pre ich prax.*

Otázka č. 4: *Čo považujete za silnú a čo za slabú stránku súčasnej organizačnej štruktúry Probačnej a mediačnej služby?*

Otázka č. 5: *Kde vidíte Probačnú a mediačnú službu cca o 5 rokov, akú má perspektívu, budúcnosť, kam smeruje?*

⁷¹ ONDREJKOVIČ, P. Úvod do metodológie spoločenskovedného výskumu. 2007. s. 165.

⁷² BENČO, J. Metodológia vedeckého výskumu. 2001. s. 76.

Na začiatku sme si zvolili základný výskumný súbor, ktorým boli probační a mediační úradníci českej a slovenskej Probačnej a mediačnej služby. Následne z nich sme zámerným výberom vytvorili súbor o vzorke desiatich respondentov z každej krajiny. Jednotlivým respondentom bol zaslaný už spomenutí dotazník elektronickou poštou, čím sa odštartovalo prvé kolo výskumu formou delfskej metódy . Túto formu distribuovania dotazníkov sme si zvolili preto, že v súčasnej dobe už každá oblasť spoločenského diania pracuje s elektronickou poštou a súčasne je to ten najrýchlejší spôsob doručovania pošty. Pre zachovanie anonymity, bol každý e-mail poslaný osobitne len jednému respondentovi.

Ako sme už uviedli vyššie, dotazník bol zaslaný vybranej vzorke respondentov. No už po prvých dňoch od začatia výskumu sme si uvedomili našu naivitu ohľadom návratnosti vyplnených dotazníkov. Či už to vyplynulo z pracovnej vyťaženia, časovej zaneprázdnenosti alebo jednoducho z neochoty probačných a mediačných pracovníkov. Keďže sme mali takmer nulovú návratnosť dotazníkov, museli sme prehodnotiť vybranú vzorku respondentov. Opätovne sme vybrali desať respondentov z oboch krajín a zaslali sme im dotazník. Vyššie uvedená situácia sa však zopakovala a návratnosť dotazníkov bola opäť mizivá. Preto sme boli nútení upraviť náš pôvodný plán o vzorke desiatich respondentov. Vzhľadom k tomu, že sme mali k dispozícii zoznam Probačných a mediačných pracovníkov zo Slovenska aj z Čiech, začali sme posielat' dotazníky po poradí asi v 30 členných skupinách. Keďže na Slovensku je probačných a mediačných úradníkov iba cca 80, týchto respondentov sme oslovili všetkých. No aj tak sa nám vrátilo iba deväť vyplnených dotazníkov. Na opätovné oslovovanie sme dosiahli požadovaný počet desiatich navrátených dotazníkov. V Česku bola situácia ešte o trochu komplikovanejšia. Česká Probačná a mediačná služba má k dispozícii cca 400 probačných a mediačných úradníkov. Kým sa nám podarilo získať potrebnú vzorku desiatich vyplnených dotazníkov museli sme osloviť takmer polovicu – čo je cca 200 probačných a mediačných úradníkov. Toto bolo hlavným dôvodom extrémnej časovej náročnosti.

Keď vezmeme do úvahy, že prvé kolo delfskej metódy zasielania dotazníkov bolo odštartované v polovici februára 2010 a potrebnú účasť respondentov sa nám podarilo získať až koncom apríla 2010, neostal nám už čas na druhé kolo delfskej metódy. Preto po dohovore so školiteľom diplomovej práce sme prehodnotili ďalší pracovný postup. Rozhodli sme sa, že pre nedostatok času nebudeme pokračovať druhým kolom delfskej metódy, ale informácie získané v prvom kole delfskej metódy vyhodnotíme formou kvalitatívnej obsahovej analýzy.

„Obsahová analýza ako výskumná metóda je podľa jej priekopníka Bernarda Berelsona procedúra na objektívny, systematický a kvantitatívny opis zjavného obsahu komunikácie.“(Švec, 1998, s. 146). V súčasnosti sa zrovnocňuje jej kvalitatívny aspekt a rozširuje sa jej deskriptívna funkcia.⁷³ Obsahová analýza (content analysis) textov je metóda, ktorá sa uplatňuje pri všetkých výskumných postupoch, v ktorých sa pracuje so slovom. V intenciách tradičného výkladu sa prístup k obsahovej analýze člení na kvantitatívny a kvalitatívny, pričom kvalitatívny spočíva v rozbere obsahovej stránky textu, a to na rôznych úrovniach – od vysvetlenia zmyslu textu až po hlboké interpretácie. (Gavora, 2001) „Obsahová analýza má slúžiť na tvorbu záverov, úsudkov, implikácií, dedukcií alebo domnienok prostredníctvom objektívneho identifikovania kvantitatívnych i kvalitatívnych charakteristík komunikátov.“(Švec, 1998, s. 148)

⁷³ ŠVEC, Š. Metodológia vied o výchove; Kvantitatívno-scientické a kvalitatívno-humanitné prístupy, 1998. s 147.

4 VÝSLEDKY VÝSKUMU

V tejto kapitole sa budeme venovať analýze získaných informácií a interpretácii výsledkov získaných prostredníctvom výskumu. V predchádzajúcej kapitole sme uviedli päť výskumných otázok, ktoré v nasledujúcej podkapitole budeme analyzovať a interpretovať naše zistenia.

4.1 Analýza a interpretácia výsledkov

Získané informácie z dotazníkov sme spracovali do podoby najčastejšie sa vyskytujúcich odpovedí a následne sme z nich vyvodzovali závery. Závery v kvalitatívnej analýze nemajú presne určených postup, miera flexibilitnosti je vysoká. V našom výskume sme si stanovili päť výskumných otázok, ktoré teraz jednotlivo budeme analyzovať. Na týchto päť otázok odpovedalo desať respondentov zo Slovenska a desať respondentov z Česka. Ich názory sme heslovite spracovali do najčastejšie sa opakujúcich odpovedí v dvoch skupinách, pričom prvú skupinu tvorili odpovede zo Slovenska a druhú skupinu odpovede z Česka.

Otázka č. 1: *Čo v súčasnosti považujete za najväčší legislatívny problém pri výkone Probačnej a mediačnej služby?*

1. Skupina - SR

- Pri mediácii by mala byť implementovaná povinnosť účastníkov pokúsiť sa o dohodu, mediácia by tak bola dostupná vo vhodných veciach pre všetkých dotknutých a nemala by byť ponechaná na uvážení prokurátora resp. sudcu – pretože nie všetci sudcovia či prokurátori sú mediácii naklonení a prístupní novým spôsobom riešenia.
- Zosúladenie jednotlivých probačných a mediačných procesov, tak aby vyhovovali našej legislatíve, hlavne čo sa týka probačných a mediačných prípadov, ktoré sa zasielajú podľa miestnej príslušnosti súdu.
- Chýba komplexnejší zákon – resp. vykonávacie predpisy; komentár k zákonu; neexistencia metodického postupu PaMÚ; zjednotenie praxe.

- Chýbajú väčšie kompetencie napr. pri opakovanom neospravedlnenom nedostavení sa na probáciu – možnosť dať ho predviesť políciou.
- Nesúlad Spravovacieho a kancelárskeho poriadku s Trestným poriadkom a Trestným zákonom.
- Široko koncipovaný zákon č. 550 o PMÚ, resp. chýbajúca vykonávajúca vyhláška. Najmä v oblasti probácie chýbajú možnosti účinnejšie a efektívnejšie vykonávať probáciu. Jedná sa hlavne o možnosť predvedenia osoby v dohľade.
- Začlenenie probačných a mediačných úradníkov medzi súdnych úradníkov a výkon probácie a mediácie na súdoch. Vhodnejší je český model.
- Úpravu súčinnosti PaMÚ s Policajným zborom pri výkone kontroly dodržiavania primeraných obmedzení a povinností klientmi probácie, ktorým sú uložené.
- Začlenenie pod Ministerstvo spravodlivosti.
- Nie je žiaden záväzný komentár k zák. č. 528/2005 Z. z. o výkone trestu povinnej práce a okrem dohody (medzi súdom a poskytovateľom práce) a nariadenia trestu povinnej práce, nie sú vypracované žiadne jednotné súdne tlačivá a formuláre.

2. Skupina - ČR

- Chýba prístup do Centrálne evidencie stíhaných osôb.
- Nie je dopracovaná časť zákona o súdnictve vo veciach mládeže, kde nie je jasne podporené postavenie PMS.
- Trest domáceho väzenia nie je dostatočne zaistený – doteraz chýba elektronický monitoring.
- Nikde nie je riešená bezpečnosť PMÚ.
- S ohľadom na novelu trestného zákonníka, ktorý je v ČR platný od 1.1.2010 nevyskytuje sa nijaký legislatívny problém.
- I napriek výraznému posilneniu kompetencií PMS ČR v novom trestnom zákonníku je PMS ČR stále popoluškou, ktorú je možné obísť, nespolupracovať s ňou, ignorovať ju zo strany OČTR.
- Trest domáceho väzenia a jeho kontrola – devalvácia práce PMS. Osobná kontrola zo strany pracovníkov nebude mať patričný efekt.
- Trest OPP – odsúdení nie sú pri výkone trestu OPP poistení.

Z uvedených odpovedí je zrejmé, že výkon probácie a mediácie na Slovenku má stále vážne nedostatky v legislatívnej oblasti. Je ťažko hovoriť o najväčšom legislatívnom probléme, keďže táto oblasť výkonu probácie a mediácie má očividne mnoho nedostatkov. Či už ide o oblasť probácie alebo mediácie, nejednoznačnosť a široko koncipovaný zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch spôsobuje nejednotnosť výkonu probácie a mediácie na jednotlivých okresných súdoch. Závažným problémom je, že existujúci zákon nemá potrebné vykonávajúce vyhlášky, nemá žiadny záväzný komentár, neexistuje žiadny metodický postup práce. Chýba adekvátne spolupráca s orgánmi činnými v trestnom konaní a s tým súvisiace chýbajúce kompetencie probačných a mediačných úradníkov. Viacerí respondenti sa zhodli na tom, že najväčším problémom je už samotné začlenenie pod Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, začlenenie probačných a mediačných úradníkov medzi súdnych úradníkov a následný výkon probácie a mediácie na okresných súdoch. Mnohým sa v značnej miere viac pozdával český model výkonu probácie a mediácie.

Respondenti z Českej republiky sa vo väčšej miere zhodli, s ohľadom na novelu Trestného zákona, ktorý je v ČR platný od 1. 1. 2010, že sa nevyskytuje nejaký závažný legislatívny problém. Avšak i napriek výraznému posilneniu kompetencií Probačnej a mediačnej služby Českej republiky, predsa sa niektorí oslovení respondenti zhodli na problémových legislatívnych oblastiach. Ide hlavne o výkon alternatívnych trestov domáceho väzenia, kde ešte stále chýba elektronický monitoring, a trest všeobecne prospešných prác.

Otázka č. 2: *Vymenujte tri z vášho pohľadu najväčšie nedostatky v rámci pracovných podmienok probačných a mediačných pracovníkov/čok.*

1. Skupina - SR

- Nedostatok PaMÚ, nie je možné aby na súde bol len jeden PaMÚ, chýba zastupiteľnosť a v mnohých prípadoch potom PaMÚ robia len hranične dôležité veci, čo určite nebolo cieľom pri zavádzaní alternatívnych trestoch. Na MS SR chýba adekvátne odborné zastúpenie oddelenia PaM.
- PMÚ je pridelovaná aj činnosť nad rámec povinností vyplývajúcich zo zákona č. 550/2003. V práci PMÚ je až 70% administratívnych činností
- Predkladanie písomných žiadaní na každý telefonický hovor predsedovi OS, až po odsúhlasení každej žiadanky o povolenie telefonátu sa môže – vo veciach

probácie a mediácie – telefonovať , resp. predložiť podpísanú žiadanku ústredni OS na realizáciu telefonického spojenia.

- Rápídne odlišnosti pri porovnaní 2 rovnocenných súdov. Nejednotnosť PMÚ pri vykonávaní jednotlivých úkonov. Absentuje jednotný manuál výkonu probácie a mediácie.
- Slabé, resp. mizerné finančné ohodnotenie PaMÚ
- Bezpečnosť je nedostatočne opatrená, chýba privolávací systém na justičnú stráž.
- Väčšia akceptácia služobných odchodov – uprednostňuje sa telefonický kontakt pred osobným.
- Pri kontrole napr. trestu domáceho väzenia, alebo obmedzenia požívania alkoholických nápojov, drog, je nedostatok technického vybavenia na testovanie prítomnosti alkoholu a drog a chýbajú motorové vozidlá na výkon kontrol probačných dohládov.
- Stagnácia v dôsledku frustrácie z toho, že za 7 rokov sa PaM neposunula vpred, v niektorých prípadoch by sa dalo povedať, že PaM išla o niekoľko krokov späť.
- Jedna kancelária pre dvoch probačných a mediačných úradníkov – kontinuálna potreba vzájomného prispôsobovania termínov probačných dohládov klientov tak, aby sa neprekrývali s termínmi kolegov

2. Skupina - ČR

- Podľa nariadenia riaditeľa, musia byť služobné autá parkované za závorou alebo zamknuté v garáži, čo znamená, že ak ide PMÚ na kontrolu napr. trestu domáceho väzenia, vo večerných hodinách musí si po auto prísť na stredisko a následne ho tam aj priviesť.
- Strediská majú nedostatok materiálneho zabezpečenia – staré PC atď.
- Vysoká zaťaženosť administratívnymi úlohami oproti klientskej práci.
- Nízka bezpečnosť pracovníkov na strediskách.
- Niektoré strediská ešte stále nemajú služobné autá, to malo byť od začiatku existencie PMS pre desiatimi rokmi.
- Neexistuje žiadny tréning ako konat' v krízových situáciách – napr. tréning vyjednávania.

- Zvýšenie rizikového príplatku, je pravdou, že PMU pracujú s rovnakým typom klientov ako vo Väzenskej službe ČR, ale s menšou ochranou a menším rizikovým príspevkom.
- Nerovnomerné rozloženie pracovníkov, sú strediská, kde je málo zamestnancov a sú preťažení, oproti tomu existujú strediská, ktoré majú viac nepreťažených zamestnancov.
- Byrokracia, nie je vyriešené personálne zaistenie úkonov, ktoré priamo nesúvisia s činnosťou probačného úradníka – pošta, donášky, mesačná správa strediska, atď.
- Malé platy; feminizácia PMS, veľmi málo mužov.

Zo získaných informácií jasne vyplýva, že pre slovenskú probačnú a mediačnú službu je najmarkantnejším problémom nedostatok kvalifikovaných probačných a mediačných úradníkov. Z toho vyplýva problém preťaženia probačného a mediačného úradníka, čo je zrejme aj z evidentného nárastu prideľovaných spisov. Sú sudy, kde sa nachádza iba jeden probačný a mediačný úradník, ktorého počas neprítomnosti nemá kto zastúpiť, čo v mnohých prípadoch môže viesť až k nekvalifikovanému výkonu práce probačného a mediačného úradníka. Z popisu práce probačného a mediačného úradníka je zrejme, že prichádza do styku z rôznymi typmi ľudí, pritom jeho bezpečnosť nie je nikde opatrená, chýba akýkoľvek bezpečnostný systém na privolanie pomoci v prípade potreby. Medzi problematiku oblastí pracovných podmienok, na ktorej sa zhodli všetci oslovení respondenti, patrí neadekvátne, resp. slabé finančné ohodnotenie. Probační a mediační úradníci nemajú zabezpečené základné potreby pre výkon svojej profesie, najmä čo sa týka technického vybavenia pri kontrole napr. trestu domáceho väzenia, trestu zákazu požívania alkoholických, psychotropných a návykových látok. Počas sedem ročnej praxe sa podľa názorov oslovených respondentov, probačná a mediačná služba neposunula vpred, ale stagnuje, v niektorých prípadoch ba sa dalo povedať, že išla o niekoľko krokov späť.

Česká probačná a mediačná služba má tiež problém s pracovníkmi, nie však s ich počtom, ale s ich rozložením. Sú strediská, kde je zamestnancov málo a sú preťažení, oproti tomu existujú strediská s vyšším počtom pracovníkov, ktorí sú v podstate nevyužití. Česká PMS sa borí s problémami typu: nedostatok služobných áut, nedostatok materiálneho zabezpečenia, vysoká zaťaženosť administratívnymi úlohami atď. V čom sa však ako krajiny zhodujeme je neadekvátne finančné ohodnotenie a neriešená bezpečnosť pracovníkov.

Ak by sme išli do detailov, zistili by sme, že v rámci pracovných podmienok máme ako krajiny veľmi podobné problémy, dalo by sa povedať, že v niektorých oblastiach rovnaké. Najmä v príslušných odpovediach na druhú otázku je očividné, že ani niekoľkoročný rozdiel v existencii probačnej a mediačnej služby Česka a Slovenska, nie je relevantný vzhľadom na nedostatky v pracovných podmienkach.

Otázka č.3: *Aký je Váš názor na užitočnosť súčasného vzdelávania probačných a mediačných úradníkov/čok pre ich prax.*

1. Skupina - SR

- Je prospešné a užitočné no je realizované nesystematicky a v nedostatočnej miere.
- Chýba jednotný systém vzdelávania, školenia na seba nenadväzujú.
- Školenia sa mňajú užitočnosti, pretože následne po školení chýbajú vykonávacie predpisy a na základe toho vzniká absolútna vzdialenosť vo vykonávanej praxi.
- Vzdelávanie Justičnou akadémiou plne nereflektuje potreby PMÚ.
- Viackrát bolo dotazníkovým spôsobom zisťované o aké oblasti potrebujú PMÚ posilniť svoje vedomosti a zručnosti, avšak so slabým efektom.
- Momentálne sa nedá povedať, že by bolo nejaké vzdelávanie, chýba riadne vypracovaný plán vzdelávania, nejaká nadväznosť, pravidelné cvičenia, pre nových PaMÚ riadne zaškolenie, nielen kolegami PaMÚ, ale odborníkmi na komunikačné znalosti, soc. výcviky pre PaMÚ.
- Vzhľadom na fluktuáciu PMÚ sú školenia neefektívne, bez ucelenej koncepcie vzdelávania nových PMÚ a starších PMÚ (služobne)
- Nespĺňa predpoklady z aspektu obsahu ani kvality.
- Súčasnému vzdelávaniu chýba koncepcia, ak vôbec nejaká existuje.
- Pozitívum vzdelávania je v tom, že na týchto „stretnutiach“ PaMU si probační a mediační úradníci vymieňame praktické skúsenosti, keďže centrálné vypracovaných koncepčných a metodických materiálov je veľmi málo.

2. Skupina - ČR

- Súčasné vzdelávanie napĺňa potrebu získať potrebné znalosti, učí ako pracovať s klientmi a tiež ako pracovať s metodikou.
- Je veľmi dlhé – 10 týždňov.

- Chýba realizácia koncepcie ďalšieho nadväzujúceho vzdelávania podľa jednotlivých špecializácií.
- Čo sa týka špecializačného výcvikového kurzu pre asistentov a kvalifikačného výcvikového kurzu pre úradníkov je užitočnosť vysoká.
- Do prac. pomeru sú primaní ľudia s humanitným vzdelaním, ďalšie vzdelávanie určite prispeje k ich profesijnému rastu.
- Osvedčuje sa hľadať nové témy a spôsoby vzdelávania a zohľadňovať pri tom konkrétne potreby pracovníkov.

Je očividné, že respondenti sa v otázke ohľadom vzdelávania probačných a mediačných úradníkov v značnej miere zhodli, že sa míňa užitočnosti a prospešnosti. Zhodli sa aj na tom, že chýba jednotný ucelený systém vzdelávania, že je realizované v nedostatočnej miere, že je realizované nesystematicky, školenia na seba nenadväzujú. Školenia sa míňajú užitočnosti aj preto, že po školení chýbajú vykonávacie predpisy a na základe toho vzniká absolútna vzdialenosť vo vykonávacej praxi. Vzdelávanie plne nereflektuje potreby probačných a mediačných úradníkov. Vzhľadom na fluktuáciu pracovníkov sú školenia neefektívne, školenia nespĺňajú predpoklady z aspektu obsahu ani kvality. Podľa vyjadrení respondentov bolo viackrát dotazníkovým spôsobom zisťované v akých oblastiach je potrebné posilniť vedomosti a zručnosti, avšak z minimálnym efektom. Napriek všetkým negatívam, považujú vzdelávanie formou školení, za potrebné, prospešné a užitočné, už z toho hľadiska, že na jednotlivých školeniach si aspoň medzi sebou vymieňajú praktické skúsenosti.

Kolegovia z českej Probačnej a mediačnej služby považujú súčasné vzdelávanie za vysoko užitočné. Napriektomu, že probační a mediační pracovníci sú s humanitným vzdelaním, ďalšie vzdelávanie prispieva k ich profesijnému rastu. Osvedčuje sa hľadať nové témy a spôsoby vzdelávania a zohľadňovať pri tom potreby pracovníkov. V niektorých prípadoch ešte chýba realizácia koncepcie ďalšieho nadväzujúceho vzdelávania podľa jednotlivých špecializácií, no v samej podstate vzdelávanie považujú oslovení respondenti za veľmi prospešné a užitočné.

Otázka č. 4: Čo považujete za silnú a čo za slabú stránku súčasnej organizačnej štruktúry Probačnej a mediáčnej služby?

1. Skupina - SR

Silná stránka súčasnej organizačnej štruktúry PaMÚ:

- PMÚ sú zaradení pod okresné sudy a patria pod MS SR.
- Nič.
- Len to, že vôbec existujú probační a mediálni úradníci.

Slabá stránka súčasnej organizačnej štruktúry PaMÚ:

- Organizačná štruktúra ako taká neexistuje. V kraji si PMÚ zvolia iba jedného koordinátora, ktorý komunikuje s MS SR a naopak.
- Všetko.
- Absolútna nečinnosť oddelenia probácie a mediácie pri MS SR, absolútna nečinnosť rady pre probáciu a mediáciu, nezáujem kompetentných o túto oblasť, absencia odborníkov v tejto oblasti, časté personálne zmeny.
- PMÚ by mal mať postavenie verejného činiteľa.
- Organizačná štruktúra spočíva v zriadení miesta probačného a mediálneho úradníka na každom okresnom súde. Iná organizačná štruktúra neexistuje, nie sú vytvorení koordinátori v regiónoch, v rámci krajov, resp. iné podobné štruktúry. Existuje iba individuálna komunikácia medzi jednotlivými PMÚ, z hľadiska potreby konzultácií možných problémov.
- PaMÚ by sa mala oddeliť, mala by byť ako samostatná zložka, v mnohých prípadoch by to výrazne pomohlo. Momentálne PaMÚ stále riadia osoby, ktoré nemajú záujem dozvedieť sa niečo o PaM, je pre nich trňom v oku, zbytočné osoby, ktoré nič nerobia, nepomáhajú sudcom a sú proste zbytoční. Asi si treba zobrat príklad z PaMS v ČR.
- Spojenie činností – probáciu by mal vykonávať jeden odborník a mediáciu v trestnom konaní iný odborník.

2. Skupina - ČR

Silná stránka súčasnej organizačnej štruktúry PMS:

- Organizácia do súdnych krajov.
- Profesionálne vypracované metodické štandardy k pracovným činnostiam PMS.
- Rozdelenie kompetencií na riaditeľstvá.

- Vstup PMS a partnerov do projektov.
- Smerovanie k decentralizácii riadenia regiónov.
- Samostatné organizačné usporiadanie v rámci justície, organizačná nezávislosť na ostatných zložkách justície dáva priestor k dobrovoľnej spolupráci a slobode pri odbornom výkone činností v justícii.
- Osvedčila sa organizácia stredísk podľa súdnej štruktúry.
- Najlepší je fakt, že PMS ČR nie je závislá na OČTR, nepodlieha ich riadeniu. Je samostatnou jednotkou spadajúcou priamo pod MSp.
- Silná osobnosť pána riaditeľa Mgr. Šterna. Empatický a schopný človek, zapálený pre prácu.
- Pracovné skupiny – veľmi dobrá možnosť výmeny skúseností medzi krajinami a zlepšovanie metodík, dobrá prax.

Slabá stránka súčasnej organizačnej štruktúry PMS:

- Súdne kraje majú slabé postavenie voči koncepčnému a metodickému oddeleniu riaditeľstva, ktoré je samostatným mocenským centrom a malo by byť skôr odbornou zložkou, ktorá by mala stáť bokom od rozhodovania.
- Organizačný poriadok je nedostatočný, nedostatočne vypracované vnútorné predpisy.
- Menovanie vedúcich stredísk nie ministrom ale riaditeľom PMS.
- Nejasné rozdelenie kompetencií probačného úradníka a probačného asistenta.
- Strediská PMS by mali byť umiestnené na súde, resp. štátne zastupiteľstvá.
- Pomerne silný akcent na centralizáciu.
- Málo kompetencií regionálnych vedúcich, predovšetkým v oblasti PR.

Z uvedených odpovedí ohľadom silnej stránky organizačnej štruktúry, je zrejmé, že probační a mediační úradníci nemajú veľmi vysokú mienku o Slovenskej organizačnej štruktúre probačnej a mediačnej služby. Jednoznačne sa zhodli na tom, že organizačná štruktúra ako taká neexistuje. Dovolíme si tvrdiť, že najpresnejšie to vystihol respondent ktorý na danú otázku o silnej stránke odpovedal: „Nič“, a na otázku o slabej stránke odpovedal: „Všetko“. Jeho odpovede boli extrémne stručné, no dokonale vystihli súčasný stav organizačnej štruktúry. Ostatní oslovení respondenti sa vyjadrili veľmi podobne a vo všeobecnosti sa zhodli na tom, že za silnú stránku sa dá považovať len veľmi málo oblastí. V podstate za silnú stránku považujú iba to, že vôbec probační a mediační úradníci

existujú, že sú zaradený pod Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky a sú umiestnení na okresných súdoch. O stručnosti odpovedí sa však už nedá hovoriť pri otázke o slabých stránkach organizačnej štruktúry. Tu sa názory probačných a mediačných úradníkov rozchádzajú v bode či má byť probačná a mediačná služba zaradená pod MS SR na okresných súdoch, alebo by sa mala oddeliť a fungovať ako samostatná zložka. Ich negatívne pocity pramenia aj z toho, že sú na výkon probácie a mediácie v podstate sami. Svoj úsudok odvodzujeme najmä z odpovede respondenta, ktorý za slabú stránku považuje absolútnu nečinnosť oddelenia probácie a mediácie pri MS SR a absolútnu nečinnosť Rady pre probáciu a mediáciu.

Pri Českej Probačnej a mediačnej službe by bolo priestorovo veľmi obsiahle vymedziť slabé a silné stránky organizačnej štruktúry, a to z jednoduchého dôvodu. To čo jedni respondenti považujú za silnú stránku, naopak iní respondenti to považujú za slabú stránku organizačnej štruktúry. Ako názornú ukážku uvedieme iba niekoľko odpovedí respondentov. Vo všeobecnosti časť respondentov pokladá organizačnú štruktúru za kvalitnú a prospešnú, časť respondentov ju považuje za nedostatočnú a nevhodnú. Rovnako nachádzame polaritu názorov aj pri umiestnení do súdnych krajov, iní by zasa uprednostnili umiestnenie na súde, resp. štátne zastupiteľstvá.

Ako však podotkol jeden respondent všetko záleží od človeka, ktorú danú inštitúciu vedie, čo je v prípade Probačnej a mediačnej služby v Česku riaditeľ Mgr. Štern, ktorého respondent považuje za silnú osobnosť, empatického a schopného človeka, ktorý je zapálený pre svoju prácu a je človekom na správnom mieste. Očividne by aj slovenská probačná a mediačná služba potrebovala takéhoto človeka, pretože podľa osloveného respondenta slovenskú probačnú a mediačnú službu stále riadia osoby, ktoré o ňu nemajú patričný záujem a je pre nich trňom v oku.

Otázka č. 5: Kde vidíte Probačnú a mediačnú službu cca o 5 rokov, akú má perspektívu, budúcnosť, kam smeruje?

1. Skupina - SR

- Perspektívou je, že PMS bude riadne legislatívne ukotvená, že neostane na chvoste justície, že práca PMÚ sa ocení tak po morálnej ako aj po finančnej stránke.
- V budúcnosti sa zmení pohľad a názor kompetentných ako aj širšej verejnosti na pozitívny význam a efektívnosť PaM, bude sa viac propagovať, zaujme dôstojné

miesto v trestnej justícii a neostane na periférii slovenskej justície. Ide však o časovo dlhodobý proces.

- Posilní sa pozícia probačného úradníka v procese postpenitenciárnej starostlivosti o klienta a tak isto sa posilní pozícia mediačného úradníka v rámci konania pred súdom ako aj v rámci prípravného konania.
- Pri zachovaní súčasného personálneho a legislatívneho stavu k stagnácii až k preťaženosti a kolapsu
- Ako jedna z možností je zriadenie PMÚ popri súdoch aj na okresných prokuratúrach.
- PMÚ (slušná časť) musia prekonať „syndróm sociálneho pracovníka“.
- Ak naďalej budú na MS SR osoby, ktoré PaM nerozumejú, nesnažia sa rozumieť a budú sa tam striedať osoby, ktoré proste chcú pracovať len na MS SR, takdúfajme, že horšie ako teraz to už nebude.
- Je potrebné veci viac prezentovať, usmerňovať, vzdelávať, rozširovať a brať si príklady z okolitých krajín a vyvarovať sa chybám, ktoré urobili oni. Netreba vymýšľať, to čo už vymyslené je, stačí veci zosúladiť a to by bol obrovský krok pre PaMÚ.
- Bude tam kde je i teraz, jediným východiskom ku skvalitneniu štruktúr a tým i práce PMÚ je vytvorenie samostatného útvaru mimo MS SR.
- PaMÚ perspektívu ma, o čom svedčia aj štatistické údaje, počet prípadov rastie z roka na rok a výsledky sú pozitívne. Spočiatku, po zavedení inštitútu probačných a mediačných úradníkov sa tomuto venovalo viac pozornosti, hlavne zo strany MS SR. Avšak v súčasnej dobe je táto oblasť na pokraji záujmu MS SR, keďže za posledných pár rokov sa skoro nič nezmenilo.

2. Skupina - ČR

- PMS získava čím ďalej tým dôležitejšiu postavenie v systéme justície, pokiaľ sa udrží nastavený vývoj, bude skutočne partnerom a odbornou zložkou, ktorú budú partneri z justície a širšej spoločnosti rešpektovať.
- Je dôležité mať jasnú koncepciu informovanosti a vzťahu s verejnosťou, pretože pokiaľ PMS bude známe len medzi odbornou verejnosťou, nebude táto práca patriť medzi politické priority.

- PMS smeruje k tomu, aby sa stala rovnocenným partnerom orgánov činných v trestnom konaní a vošla do povedomia väčšieho počtu ľudí.
- Začlenenie alternatívnych trestov ako trest domáceho väzenia a trest zákazu vstupu je dobrým krokom k zviditeľneniu PMS a jej smerovaniu do budúcnosti.
- PMS smeruje k modernej štátnej inštitúcii, ktorá bude poskytovať odbornú a kvalitnú sociálnu prácu nie len páchatelom, ale i poškodeným, nadväzovať spoluprácu s blízkymi osobami a inštitúciami, ktorých sa trestný konflikt týkal.
- Česká justícia sa naučí PMS rešpektovať a zodpovedajúcim spôsobom využívať služby PMS.
- Za 5 rokov by ideálne PMS ČR bola organizáciou, ktorá si už vybudovala svoje nezastupiteľné miesto v justícii. OČTŘ, predovšetkým sudcovia a štátni zástupcovia, vedia čo od PMS chciet, poznajú a rešpektujú jej prácu. Táto spolupráca je koordinovaná, rýchla a účinná.
- Agenda PMS sa rozširuje – PMS smeruje von, z kancelárií, do domácností klientov.
- PMS iste fungovať bude, pokiaľ bude naďalej mať kvalitné vedenie.

Z odpovedí slovenských respondentov je zrejmé, že stále dúfajú a veria, že probácii a mediácii sa dostane patričného ocenenia. Veria, že probačná a mediačná služba má perspektívu a bude osožná pre celú spoločnosť a neostane na periférii slovenskej justície. Obávajú sa však, že pri zachovaní súčasného personálneho a legislatívneho stavu sa nepohne vpred, ale povedie k stagnácii až k preťaženosti a kolapsu. Je potrebné, aby sa dostala do povedomia záujmu kompetentných ako aj širšej verejnosti, aby sa viac propagovala.

Rovnako aj naši kolegovia z českej Probačnej a mediačnej služby považujú výkon probácie a mediácie za prospešný s perspektívou do budúcnosti, pokiaľ bude mať naďalej kvalitné vedenie.

4.2 Diskusia

V projekte výskumu sme si stanovili ako cieľ zistiť názory probačných a mediačných úradníkov na súčasný stav Probačnej a mediačnej služby v Slovenskej a Českej republike

a následne identifikovať možnú aplikáciu v našich podmienkach. Naším prvotným zámerom k dosiahnutiu hore uvedeného cieľa bolo uskutočniť výskum formou delfskej metódy, ktorá pozostáva z dvoch dotazníkových kôl. Z dôvodu extrémnej časovej náročnosti, ktorá vyplývala, či už z pracovnej vyťaženia alebo z časovej zaneprázdnenosti oslovených probačných a mediačných úradníkov, sa nám nepodarilo výskum formou delfskej metódy uskutočniť, resp. dokončiť. Z tohto dôvodu sme získané informácie v prvom kole delfskej metódy zhrnuli do najčastejšie sa opakujúcich odpovedí a následne sme ich vyhodnotili formou obsahovej analýzy. Domnievame sa však, že získané odpovede v dostatočnej miere reprezentujú názory probačných a mediačných úradníkov o súčasnom stave Probačnej a mediačnej služby.

Z vyššie uvedených zhrnutí jednotlivých výskumných otázok je zrejmé, že slovenskú probačnú a mediačnú službu ešte čaká dlhá cesta, kým sa dostane aspoň na úroveň našich kolegov z českej Probačnej a mediačnej služby. Každá z dopytovaných oblastí ponúka pre Slovensko motiváciu a inšpiráciu.

Ako je zrejmé z vyššie uvedenej analýzy ohľadom legislatívy, kým Slovenská republika má stále závažný problém týkajúci sa zákona, túto oblasť má už Česká republika vysporiadanú. Keď sa pozrieme na legislatívne problémy oboch krajín zistíme, že slovenská probačná a mediačná služba je stále iba v plienkach, zápasí z problémami v oblastiach, ktoré tvoria základ výkonu probácie a mediácie. Kým sa však o túto oblasť nezačnú zaujímať kompetentné a zodpovedné osoby, len veľmi ťažko sa posunie v kvalite práce na vyššiu úroveň.

V analýze odpovedí na druhú otázku je očividné, že ani niekoľkoročný rozdiel v existencii probačnej a mediačnej služby Česka a Slovenska, nie je relevantný vzhľadom na nedostatky v pracovných podmienkach. Tak ako my aj českí kolegovia stále bojujú za lepšie pracovné podmienky, snáď v čom si môžeme od nich vziať príklad je ich počet, pretože slovenských probačných a mediačných úradníkov je žalostne málo.

V oblasti vzdelávania, podobne ako aj v legislatívnej oblasti, je zrejماً hlboká priepasť v kvalite a využiteľnosti u probačných a mediačných úradníkov na Slovensku. Je to však oblasť, kde sa aspoň niečo realizuje pre zlepšenie súčasného stavu, aj keď to oslovení respondenti v značnej miere skritizovali. Sme toho názoru, že aj v prípade neucelenej koncepcie a bez náväznosti každé realizované školenie je lepšie ako žiadne. Opätovne len kompetentní môžu zmeniť súčasný stav a nebude vôbec na škodu ak si vezmú príklad od

Českej Probačnej a mediačnej služby, pretože až keď sa nám podarí dostať do postavenia, že jediný problém, ktorý budú vytykať vzdelávaniu probační a mediační úradníci, je jeho veľmi dlhé trvanie, až vtedy dosiahne naše vzdelávanie patričnú úroveň.

Pri analýze otázky organizačnej štruktúry sme došli k záveru, že toto je najproblematickejšia otázka probačnej a mediačnej služby na Slovensku. Vzhľadom k prepracovanosti českej organizačnej štruktúry Probačnej a mediačnej služby máme odkiaľ čerpať námety pre skvalitnenie výkonu probácie a mediácie. Opätovne to však závisí od kompetentných osôb, kým sa k danej problematike zodpovedne nepostavia nemôžeme očakávať nijaké vylepšenie. Podľa nášho názoru námetov na vylepšenie je dosť u našich susedov z Čiech.

Pri analyzovaní otázky ohľadom smerovania a budúcnosti Probačnej a mediačnej služby v Česku a na Slovensku je očividné, že probační a mediační úradníci, či už slovenskí alebo českí, stále pozitívne myslia a veria v inštitút probácie a mediácie. Niektorí sú naladení viac optimisticky iní o čosi menej, no ich názory spája viera v lepšiu budúcnosť pre Probačnú a mediačnú službu. Opätovne však musíme podotknúť, že všetko závisí od kvalitného riadenia a od kvalifikovaných probačných a mediačných pracovníkov.

Problematika výkonu probácie a mediácie je u nás stále málo známa širokej verejnosti, vedomosti o tejto oblasti má len veľmi malý okruh zainteresovaných skupín spoločnosti. Aj z tohto dôvodu si myslíme, že náš výskum priniesol detailnejší a komplexnejší pohľad na problematické oblasti výkonu probácie a mediácie. Výsledky výskumu sú zaujímavé a ponúkajú niekoľko námetov pre vylepšenie súčasného stavu výkonu probácie a mediácie.

Na základe teoretickej časti práce a realizácie výskumu navrhujeme nasledovné opatrenia pre prax:

- Legislatíva – je potrebné, aby MS SR podrobnejšie rozpracovalo zákon o probačných a mediačných úradníkoch, je nevyhnutné, aby sa k zákonu dopracovali vykonávacie predpisy. Zákon bezpodmienečne potrebuje komentár a metodický postup, aby bolo možné zosúladiť jednotlivé procesy na všetkých okresných súdoch. Pri tom im bude určite nápomocná i Rada pre probáciu a mediáciu, ktorá je poradným orgánom pre výkon probácie a mediácie, no najskôr musí začať vykonávať svoju funkciu, pretože doteraz bola úplne nečinná. Keď sa spoja kompetentné osoby z MS SR, z oddelenia probácie a mediácie a z Rady pre probáciu a mediáciu, určite to nebude nesplniteľné.

- Vzdelávanie – Na začiatku je potrebné, aby sa plánovaná forma vzdelávania dostala od písaného slova k činom. Bolo by vhodné, aby sa novoprijatí zamestnanci podrobili komplexnému zaškolovaciemu vzdelávaniu, ktoré by malo potrebnú časovú dĺžku a hlavne obsahovú náplň. Toto zaškolenie by pozostávalo zo všetkých oblastí práva, psychológie, sociológie a pod. Následne by pre stálych zamestnancov prebiehali rôzne školenia formou sociálno-psychologických výcvikov, kde by si svoje doterajšie skúsenosti a zručnosti upevňovali prostredníctvom rôznych druhov cvičení. Tieto cvičenia by boli zamerané na aktívnu komunikáciu, na asertivitu, na riešenie krízových situácií, na vedenie mediačných a probačných sedení a pod. Je však potrebné, aby MS SR, resp. Justičná akadémia, najskôr vypracovala jednotný systém vzdelávania a vytvorila ucelenú koncepciu vzdelávania.
- Pracovné podmienky – v tejto oblasti je potrebné, aby sa dostala do povedomia MS SR. Je potrebné, aby sa vyčlenila väčšia čiastka z rozpočtu MS SR pre oddelenie probácie a mediácie. Z tejto čiastky by sa malo doplniť hlavne technické vybavenie, autá, reprezentatívne priestory a pod. Samozrejme, vzhľadom na fluktuáciu zamestnancov, je potrebné i patričné finančné ohodnotenie probačných a mediačných úradníkov.
- Propagácia – ako sme už viackrát spomínali propagácia je nevyhnutný faktor pre adekvátny výkon probácie a mediácie. Je potrebné, aby sa probácia a mediácia začala primerane propagovať, napr. zaradením odborných článkov o probácii a mediácii do rôznych časopisov, ktoré si kupuje bežný občan, nie len do odborných; formou vkladných letákov do rôznych novín, časopisov; formou rôznych brožúrok; internetových reklám; osvetou medzi právnikmi a pod.
- Záujem kompetentných – je priam nevyhnutné, aby začali svoju činnosť zodpovedne vykonávať Oddelenie pre probáciu a mediáciu a poradný orgán Rada pre probáciu a mediáciu, ktoré sú absolútne nečinné. Toto sa dá docieľiť iba tým, že na vedúcich pozíciách budú zodpovedné osoby, ktoré majú o túto oblasť bezpodmienečný záujem a vysokú pracovnú nasadenosť.

Samozrejme všetko závisí od kompetentných osôb a ich záujmu o danú problematiku. Sme si vedomí, že náš výskum na súčasnom stave probačnej a mediačnej služby na Slovensku pravdepodobne nič nezmení, no aspoň poukazuje na problematické oblasti, na ktorých

treba vážne popracovať, aby probačná a mediačná služba napredovala a nestagnovala, aby sa nestalo, že dôjde k jej zrušeniu, česká Probačná a mediačná služba nám môže byť výborným príkladom.

Aby bolo možné niečo v skúmanej problematike vylepšiť, prípadne aspoň verejnosti priblížiť problémové oblasti inštitútu probácie a mediácie, bolo by potrebné vo výskume pokračovať. V prípade realizovania výskumu delfskou metódou, ako sme to pôvodne plánovali, by bolo možné získať zaujímavé informácie, ktoré by následne viedli k prognóze ďalšieho vývoja skúmanej problematiky. Výsledky výskumu by mohli priniesť alternatívy možného vývoja do budúcnosti, ako a kde sa môže určitá oblasť rozvinúť a ako sa môžu určité ciele realizovať.

ZÁVER

Preštudovaná literatúra nám umožnila presne stanoviť ciele práce, ktoré sme dosiahli. Cieľom teoretickej časti diplomovej práce bola komparácia systému, organizácie a činnosti PMS v ČR a PaMÚ v SR so zameraním na deskripciu negatív a aplikáciu možných vylepšení v našich podmienkach. Na základe stanovených cieľov sme v empirickej časti diplomovej práce zisťovali názory českých a slovenských probačných a mediačných úradníkov na súčasný stav výkonu probácie a mediácie.

Z realizovaného výskumu nám vyplynulo, že slovenská probačná a mediačná služba má vážne nedostatky tak v oblasti legislatívy, pracovných podmienok, vzdelávania ako aj v oblasti organizačnej štruktúry. Zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch je veľmi široko koncipovaný, chýba k nemu záväzný komentár. Neexistuje žiadny metodický postup výkonu probácie a mediácie. Prax je absolútne nejednotná, čo sa odráža na efektívnosti výkonu probácie a mediácie. I napriek tomu, že Česku trvalo takmer päťdesiat rokov k novelizácii Trestného zákona, ich legislatíva ohľadom výkonu probácie a mediácie nemala také trhliny ako slovenská legislatíva. K zisteniam o značných nedostatkoch sme sa dopracovali tak v oblasti pracovných podmienok ako aj v oblasti vzdelávania. Slovenská probačná a mediačná služba má enormný nedostatok probačných a mediačných pracovníkov. Vzhľadom na vysokú fluktuáciu pracovníkov sú aj rôzne formy vzdelávania neefektívne. Bez ohľadu na spomínanú fluktuáciu sú vzdelávacie programy bez ucelenej koncepcie, čo má za následok nesystematické, nenadväzujúce a neefektívne vzdelávanie, ktoré sa míňa užitočnosti. Najmarkantnejší problém sme zaregistrovali v oblasti organizácie. Jednoducho povedané organizačná štruktúra probačnej a mediačnej služby na Slovensku ako taká neexistuje. Po námety na reorganizáciu ani nemusíme chodiť ďaleko, stačí sa pozrieť na českú organizačnú štruktúru, ktorá je dokonale prepracovaná. K relatívnej zhode názorov sme dospeli v otázke o budúcom smerovaní probačnej a mediačnej služby na Slovensku. V prípade kvalitného riadenia a adekvátneho záujmu kompetentných osôb i širšej verejnosti o výkon probácie a mediácie, je perspektívou, že probačná a mediačná služba neostane na periférii slovenskej justície, ale stane sa rovnocenným partnerom orgánom činným v trestnom konaní a stane sa neoddeliteľnou súčasťou riešenia sporov a zároveň napomôže k humánnejšej a efektívnejšej resocializácii páchatel'a.

Táto práca poukazuje na, pre dnešnú dobu, veľmi zaujímavú tému. Na tému, o ktorej sa, na naše veľké sklamanie, na verejnosti stále málo hovorí a je medzi laickou verejnosťou takmer neznáma. Naša práca neprináša návody, ako daný negatívny stav slovenskej probačnej a mediačnej služby ovplyvniť, snaží sa však poukázať na vážne nedostatky, ktoré je potrebné v blízkej dobe odstrániť pre všeobecné dobro spoločnosti. Ako za pozitívny vzor ponúkame českú Probačnú a mediačnú službu, ktorá má niekoľkoročnú prax a je príjemným prekvapením, čo sa dá urobiť za tak krátky čas existencie.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

Použitá literatúra

BENČO, J. 2001. *Metodológia vedeckého výskumu*. Bratislava: Iris, 2001. 194 s. ISBN 80-89018-27-0.

DOUBRAVOVA, D. a kol. 2001. *Príručka pro probaci a mediaci*. Praha: SPJ – Institut pro probaci a mediaci, 2001. 117 s.

GAVORA, P. 2001. *Úvod do pedagogického výskumu*. Bratislava: UK, 2001. 236 s. ISBN 80-223-1628-8.

HOLÁ, L. 2003. *Mediace: Způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing a. s., 2003. 192 s. ISBN 80-247-0467-6.

KUNOVÁ, J. 2003. Probačná a mediačná služba – nová forma resocializácie a prevencie kriminality. In *Práca a sociálna politika*. ISSN 1210-5643. 2003, roč. 11, č. 4-5, s. 23-24.

KUTLÍK, F. 2008. *Možnosti mediácie v samospráve alebo, Od richtára k mediátorovi*. Bratislava: Jaspis, 2008. 31 s. ISBN 978-80-85576-38-2.

LÁŠTICOVÁ, L. – VAJZEROVÁ, J. 2007. Alternatívne tresty a ich podstata. In: *Zborník prezentácií – Alternatívne tresty v praxi*. Dolný Kubín: Konzultačné a informačné centrum EDUKOS, 2007. ISBN 978-80-969885-0-1. s. 9-22.

LULEI, M.- GALBAVÝ, L. 2008. Slovakia. In: KALMTHOUT, A. M. *Probation in Europe*. Nijmegen: Ministry of justice of the Netherlands, 2008. ISBN 978-90-5850-450-0. s. 937-966.

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky. Interný materiál: *Prehľad činnosti probácie a mediácie v Slovenskej republike za rok 2009*.

ONDREJKOVIČ, P. 2007. *Úvod do metodológie spoločenskovedného výskumu*. Bratislava: Veda, 2007. 245 s. ISBN 978-80-224-0970-4.

Organizační řád Probační a mediační služby. [online]. 2008, [cit. 2009-04-09]. Dostupné na internete: http://www.pmscr.cz/download/03_ORGANIZACNI_RAD_PMSCR_aktual.010208.doc.

ROZUM, J. 2003. Činnosti probační a mediační služby z pohledu restorativní justice. In. *Restorativní justice, Sborník příspěvků a dokumentů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2003. ISBN 80-7338-021-8. s.29-39.

Sekcia trestného práva. [online]. 2006, [cit. 2010-01-25]. Dostupné na internete: <http://www.justice.gov.sk/wfn.aspx?pg=l6&htm=h0/h03/h031.htm#top>.

Statut Probační a mediační služby České republiky. [online]. 2007, [cit. 2010-02-06]. Dostupné na internete: http://www.pmscr.cz/download/02_STATUT_PMSCR_aktual_010108.doc.

Smernica č. 7/2009 o záverečných prácach a Manuál k vypracovaniu záverečnej práce.

ŠÁNDOR, I. 2002. Projekt probačnej a mediačnej služby. In *Justičná revue*. 2002, roč. 54, č. 6-7, s. 751-757.

ŠVEC, Š. a kol. 1998. *Metodológia vied o výchove; Kvantitatívno – scientické a kvalitatívno – humanitné prístupy*. Bratislava: Iris, 1998. 303 s. BN 80-88778-73-5.

Štatút Rady pre probáciu a mediáciu. [online]. 2004. [cit. 2009-04-08]. Dostupné na internete: <http://www.justice.gov.sk/wfn.aspx?pg=162&htm=16/1615st.htm>.

TABAČÍKOVÁ, M. 2003. *Vyhodnotenie projektu probácie a mediácie v trestných veciach*. [online] 2003. [cit. 2010-01-26]. Dostupné na internete: <http://www.justice.gov.sk/wfn.aspx?pg=1629&htm=16/1613.htm#top>.

Zákon NR ČR č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě.

Zákon NR ČR č. 40/2009 Sb. Trestní zákonník.

Zákon NR ČR č. 41/2009 Sb. Trestní řád.

Zákon NR SR č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch.

Zákon NR SR č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon.

Zákon NR SR č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok.

Zákon NR SR č. 312/2001 Z. z. o štátnej službe.

Zákon NR SR č. 549/2003 Z. z. o súdnych úradníkoch.

Preštudovaná literatúra

Alternatívy trestu odňatia slobody. [online]. 2009, [cit. 2009-07-11]. Dostupné na internete:http://www.infodrogy.sk/narodnasprava/index.cfm?module=ActiveWeb&page=WebPage&s=04_12

BAKEROVÁ, J. 2006. Riešenie konfliktov mediáciou. In *Eurobiznis*. ISSN 1336-393X, 2006, roč. 5, č. 10, s. 28.

CEHLÁR, V. 2009. Kvalitatívna stránka sociálnych výcvikov, ak sú súčasťou podmieneného odkladu trestu odňatia slobody s probačným dohľadom (§ 51 ods. 4. písm. g) Tr. Zákona). In *Justičná revue*. ISSN 1335-6461, 2009, roč. 61, č. 8-9, s. 1032-1037.

CEHLÁR, V. 2009. Aplikačné problémy pri realizácii trestu povinnej práce. In *Justičná revue*. ISSN 1335-6461, 2009, roč. 61, č. 1, s. 83-89.

<http://www.pmscr.cz>. [cit. 2009-04-09].

<http://www.justice.gov.sk>. [cit. 2009-04-08].

CHOVANCOVÁ, K. 2006. Správa z medzinárodnej konferencie: Medzinárodná arbitráž a mediácia z pohľadu profesionála. In *Právny obzor*. ISSN 0032-6984, 2006, roč. 89, č. 6, s. 545-550.

KUTLÍK, F. 2008. Pomocná ruka súdom, ale najmä občanom: Riešenie sporov prostredníctvom mediácie má veľmi široké uplatnenie. In *Verejná správa*. ISSN 1335-7883, 2008, roč. 63, č. 11, s. 22-23.

LABÁTH, V. 2005. Mediácia – sprostredkovanie pri riešení konfliktov. In *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*. ISSN 0555-5574, 2005, roč. 40, č. 2, s. 170-175.

MATOUŠEK, O.2003. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. 288 s. ISBN 80-7178-549-0.

ONDREJKOVIČ, P. 2005. *Úvod do metodológie sociálnych vied. Základy metodológie kvantitatívneho výskumu*. Bratislava: Regent, 2005. 174 s.

PLICHTOVÁ, J. 2002. *Metódy sociálnej psychológie zblízka; Kvalitatívne a kvantitatívne skúmanie sociálnych reprezentácií*. Bratislava: Média, 2002. 350 s. ISBN 80-967525-5-3.

PRAVDOVÁ, Z. 2007. Mediácia ako mimosúdne riešenie sporov a jej výhody. In *Personálny a mzdový poradca podnikateľa*. ISSN 1335-1508, 2007, č. 2-3, s. 98-101.

RAJNIČ, M. 2009. Trest domáceho väzenia v systéme trestov. In *Justičná revue*. ISSN 1335-6461, 2009, roč. 61, č. 6-7, s.834-840.

SILVERMAN, D. 2005. *Ako robiť kvalitatívny výskum*. Bratislava: Ikar, 2005. 328 s. ISBN 80-551-0904-4.

STRIEŽENEC, Š. 1996. *Slovník sociálneho pracovníka*. Trnava: Sapientia, 1996. 257 s. ISBN 80-967589-0-X.

ŠULC, O. 1987. *Prognostika od A do Z*. Praha: SNTL, 1987. 210 s. ISBN 04-314-87.

Zákon NR SR č. 420/2004 Z. z. o mediácii.

PRÍLOHY